

אורח חיים רמב הלכות שבת

מ"ז מוגן דוד

רמב א לכבוד השבת. ולא יפחות משני חבטין (וזהו גרסא דעמון ק"ל) ובמקומו שנת שואכל בכל סעודה מג' סעודות דגיס ע"ש ונ"ל דכל אחד לפי טעמו כמ"ש ס' רפ"ח ס"ד. אס הערלים מיקרין השער דגיס נכון לתקן שלא יקנו דגיס ורואה ממשנה ספ"ה דכריתות (צ"ז).

הלכות שבת

רמב להזהר בכבוד שבת, ובו סעיף אחד:

א (א) *אפילו מי שצריך לאחרים, אם יש לו מעט משלו צריך לזרו עצמו אן א לכבוד את (ה) השבת.

באר הגו"ה

א טור מדברי רש"י נתינת הפקידה פרה ה אהא דשנה ק"ח:

מנומע (ע) מסוגיא דפסחים אע"ג דצ"ט צעין מלי להי אצל בשנת אס רואה לעשות הכל לכס עושה ובלעד שלא ינטל ומן התפלה ע"כ ואני אומר שנתקע הדבר ולא נאמר דהא חמצי ג"כ שנת להי אלקין אלה ה"ק אע"פ דר"א פליג צ"ט ואמר או כולו להי וכו' אצל בשנת צע"י נמי לכס כ"ה עבור ונגמ' והוא לא העמיק תיבט נמי ואפשר שנסתא מנוטעת

דצד לפני ה"ה הרמ"ש כמוני היום שיש לי מעט משלי ואין מספיק לי וצריך אני לאחרים אס אני בכלל עשה שבתך מול כו' אס לאו ולא השיגני דבר צדור אח"כ מלאחי צפיקי אבות לרש"י שפירש על הדיא משנה דר"י פן תימא אומר הוי עו כנמר שכתב וז"ל חקף לאוחה משנה ר"ע אומר עשה שבתך כו' שנייה הדיא דפן תימא לאורוי דר"ע לא אמר אלה למי שהשעה דמוקה לו ציורר אצל צריך אדס לזרו עצמו כנמר ונשר לכבד שבתות ציורר ע"כ. ע"כ צריך כל אדס לנמס בשאר הימים כדי לכבד השבת ואל יאמר היאך אסתר פרנסתי כי אדרבה אס יוסף מוספין לו כדמנא כו'. נראה ציורר דצדור דמלתה הוקשה לו על מ"ש קודם שיש חיוב לנגע שבת וקשה מנ"ש ר"ע עשה שבתך מול לכאורה פירושו שזהיר שלא יפור אדס מעוט שצביל אכילה ופסיה ע"ד שאמר צפרק ע"פ אכול כלל ושב כלל ואל תימא אפילו ומרגוליס ל"ה דלפי' שנת ימנא מנוטוטי שצביל שלא יהיה עני וא"כ צביל עונג שנת להי חרין דאין הפירות קן בצדור ר"ע חלל הוא מיירי צמי שא"כ לו להוילא שצביל עונג שנת וא"כ כל שאפשר לו צריך להוילא לפי עשור וא"כ קשה מ"ש אפי' כסא דהרסנא למה חרין היינו שהשעה דמוקה לו רעמפק צדור הטור מה נקרא שהשעה דמוקה לו דנ"מ לדידה שהיה לו מעט ועשה והיה לאחרים להיינו מסממא היו נומיין לו סיפוק לכל שצטע כדרך שנוממס ללומדים בקהילות קדושות וצריך שדמע דהך דר"ע דאמר עשה שבתך מול

מחזית השקל

ויאכלו קדשים בטומאת הגוף. (ועיין במס' ביב דף קס"ו ע"א בחומ' ר"ה ה"ג נכנס כו') וא"כ היה די"ל כן לענין דגיס. ואע"פ שיש להחיל דגבי קניית דגיס לא יחדלו לקנות אפי' יהיו ביוקר והוא כל מונוותיו של אדם קצובים לו מ"ה חוץ מהוצאת שבת וי"ט והמוסף מוספים לו כו'. מ"מ הא כתבו החוס' בביצה דף ט"ו ע"ב וכן בפסחים דף ק"ג דהא דאמרין לון עלי ואני פורע היינו דוקא ביש לו לפרוע אבל כשאין לו לפרוע האמר ר"ע עשה שבתך מול כו' אס כן מי שהשעה דמוקה לו יחדלו מלקנות דגיס כשהוא ביוקר עכ"ל צ"ע. ובס' אי"ר ובס' ח"ש ח"ש בבשם ב"ה דמ"מ אס מייקרים עד שליש צריכים לקנות דקיי"ל הידור מצוה עד שליש. והם חולקים דמה בכך מ"מ יש להושע שימנעו לכל מלקנות ועדין למעט כיכור שבת א' ושחים כדי לכבד שכחות הרבה: כ"י בס' ע"ש משמע בסוגיא דפסחים דף ס"ח ע"ב כתוב א' אומר עצרת להי אלהיך. וכותב א' אומר עצרת היתה לכס אה כיצד ר"א אומר או כולו להי או כולו לכס. ורי' יהושע אומר חציו להי וחציו לכס. אמר רבא בשבת כ"כע מדריס דבעיא לכס (כ"כ מ"א שהיתה גרסת חב"ש) דכותב וקרא לשבת עונג. ואולי היה קשיא לבעל פה כיון דקיי"ל כו"י א"כ א' כוונת רבא דבבבא כ"כ ס"ל דבעי נמי לכס הדינא חציו להי וחציו לכס. אי"כ עיקר מימא דרבא אתי לאשמועינן אליבא דר"א והוא דלא כהלכתא (ועיין ב"ה) ולכן

באר היטב

ומיינס לקנות דגיס לכבוד השבת, דהיודר מצוה עד שליש, ע"ש. לזוין צדית לגורך סעודה שנת או סעודת מצוה, ידועלמי. כל מנוטוטי של אדס קצובין לו מ"ה, מון מתשכ"י, ר"ה לתמודותיה שנתות רש"י-רמב"ם ימים-טובים; והאלות ר"ח ר"ל מה שצמיאליס החינוקות הכריע שלהם ג"מ, ענרת-אקטיס גסס הר"ן מקראקא, וכ"כ ה"מ"א צפי' מיט גסס הדי"מ, ע"ש. אס שלחו לו דנרמאלל שואכל שנת אסור לאכלו צבול, ס"ח ס' מתקו:

ביאור הגר"א

משלו ד"ש ולא אמרו כו' דחוקה לו ביותר והיינו כשאין לו ממי ללווח וכמ"ש החוס' דפ"ב רי"ט ט"ו ב' דאי' כלל ע"כ שם בעני לגמרי כמו שפשוט שם ובפסחים איירי שאחור' ארוח מעט יש לו

רמב (ט"א) א לכבוד כו' כמו שכתב ס' רפ"ח. דייא אס התענית תענוג לו מותר להחנות בשבת. הרי דהכל הולך אחר טבע האדם כמה שהוא מתענוג: אס הערלים מייקרים כו' וראה ממשנה ספ"ה דכריתות (צ"ז) דתנן אשה שיש עליה חמש לידות. והיא צריכה להביא קרבן לעולה וא' לחטאת. וכל זמן שלא הביאה קרבנה. אע"ג שטבלה סוף מ"ס יום לזכר וסוף פ' יום לנקבה ומוותר לבעלה. מ"מ היא נקראת מנוסרת כפרה ואסורה לאכול קדשים עד שתביא קרבנה. ויהי לענין קדשים טמאה. ואם היא חייבת ה' לידות. מביאה קרבן אחד ואוכלת בקדשים דהקרבן אצלה לטהרה לקדשים. כמו המקרה לטהר הטמא שאע"פ שנטמא פעמים רבות בטבלה אחת טהור. כן היא טהורה לקדשים עיי קרבן א'. ומ"מ שאר הקרבנות עדיין הם עליה חובה להביא אח"כ. ותנן התם שיעמדו קנינים (קן מיקרי שתי חורים או ב' בני יוגה) בירושלים בדינרי זהב. אמר רבא שא"ל המעון הזה (וי"ל נשבע בכה"מ) לא אילין היליה עד שיהיו בדינרי כסף. נכנס לביה ולימד האשה שיש עליה ה' לידות ומביאה קרבן א' ואוכלת בקדשים ואין השאר עליה חובה ועמדו קניניו ב' ביוב ברבוע דינרי כסף. וכ' רישא אע"פ שהיקל על ד"ת. עת לעשות לה הו'. שאמללי לא ימצאו יחדלו מלהביא אפילו אחד.

רמב (א) השבת. ולא יפחות משני חבטין, וזהו גרסא דעמון ק"ל

ונתיקוני שנת שואכל בכל סעודה מג' סעודות דגיס, ע"ש. וז"ל דכל א' לפי טעמו, כמ"ש ס' פ"ח רפ"ח. אס המוכרים הדגים מיקרין השער, נכון לתקן שלא יקנו דגיס ממשנה שנתות, ורואה ממשנה ספ"ה דכריתות, נכמ"ג דג"ס כו' וכ"כ הפ"ח גמ"ה פ"ח ס' טו. ויזכיר"ל צ"ד ס' ק"י ריח כח דדוקא כשהמיקר השער יותר משלש כמו שהיה מקדס, אכל אס נתיקר פחות משלש או שלש כמו שהיה מקדס, אין לעשות מקדס

רמב (מ) אפילו כו'. פסחים ק"י א' חנא רבי אליהו כו' עושה דבר מונע כו' ובשבת ק"ה א' מ' דאי' כלל ע"כ שם בעני לגמרי כמו שפשוט שם ובפסחים איירי שאחור' ארוח מעט יש לו

צ"ב שרד

רמב (מ"א ס"ק) מסוגיא דפסחים. דף ס"ח דקאמר ר"ה צו"ט או כולו לכס (ר"ל רוצ דהא ע"כ צריך להחמל) או כולו להי (ר"ל שיהיה לו שלל אכל כלל ויעסוק סעודה כל היום) ר' יהושע אומר נתיקו חציו להי וחציו לכס. וס"ל דאסור להמנוע צו"ט והכי קיי"ל לקנות. וקאמר דנא הכל מודיע שנת דבעיני נמי לכס ע"כ. והקשה העולה שנת כיון דקיי"ל כו"י למה אמר דנא כן מילתא דלעני' כ"מ רק ל"ה לן כן דנא קא' אפי' ל"ה עמודה בשנת דבעיני לכס דוקא ור"ל שאלו יתקנה אלה והמ"א חולק דרבי' אול חליב דר"א חף דלח קי"ל כוונתו:

חכמת שלמה

רמב (מ"ה ס"ק) ג"כ עיי' בטי"ז ס"ק' הביא בבאן מאמר חז"ל כל השומר שבת וכו' קורין לו וטר עונך וכו' וביאר בו הכונה ועמיש בבאורו בכוה"י בחיבורו על החודה שנת הקצ"ט בפרשת כי תצא בפסוק כי יהיה באיש חטא משפט מוח על הספורי שם ע"ש ודברשת וילך בחיבורו שנת חר"י ע"ש ודריק. ומ"ש חז"ל מה דרשינן בחומש דהי' יום השבת לקדשו כב"ש וחקשה תה"ו למה לא פסק כביה ונדחק בזה וזיין בחיבורו למס' ניה דף ל"ח ע"ש מ"ש ביישוב הדבר על נכון גבי הסידים הראשונים כ"ה הוי משמשין מוטהים בשבת ע"ש ודריק. והנה מה שהי' שואה במדרש הובא בפ"ה מעולם לא ר"ה כיהנה מישדאל אפילו בשבת לו חול עיי' בחיבורו על החודה משנת חרטי"ו מ"ש בעוה"י ע"ש ודריק. והנה עיי' בגמ"א כאן שהביא בשם ע"ש דבשבת בעינין כולו לכס וחמרו עליו דבפסחים אמרין ר' דהכל מתיירי דבשבת בעינין נמי לכס ע"ש והאחרונים דחקו לומר דגריסא אחרת הי"ל להשי'. ולפני"ש נראה דבכר"י ולא היה לו גירסא אחת כלל והוכיח כן מן השי"ס כאן דרבא אמר דר"א מודה דבעינין נמי לכס מבה דמתי' כיה עונג וז"ל א"כ משמע דשבת עדיף מירי"ט דמתי' כיה עונג א"כ מודה דבשבת הוי כולו לכס ומתיירי' ושם פ"ה אפילו מי שצריך לאחרים וכו'. ג"כ עיי' בגמ"א ס"ק ב' מ"ש לוין ברביה לזורך סעודה שבת ועיין בפרמ"ג מוכרח לר"י נמי כן ולכן ליריין בעינין כולו לכס ועדין דברי העולה שבת כנלפע"ד בכוה"י ודריק:

רמב א לכבוד. ע"י מג"א. מזה הנקרא תבטיל ע"י ס' תקכ"ו סעי' ד' ה' יעו"ש. ובס"י רפ"ח סעי' ב' אס אפילו מזה לו וכו'. ובצמח צדק ס' כ"ח מכתירות פרק קמא משנה ד' מרשב"ג שלימד דה' לידות ורואה מביאות קרבן אחד ואין השאר חובה וכו' יעו"ש. (יש לי הרגוריה דברים בתשובה זו א' החם עשר חקנה בשב ואל העשה שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה משיא"כ כאן לעשות חקנה בשב ואל העשה לבטל חודש אחד פן יבטלו הדבה בשב ואל העשת ב' החם יש חקנה להכריז אח"כ לכשיחזור השער למקומו שביבאו השאר משיא"כ כאן גם מה שכתב בהג"ה יש כת כ"י בשב ואל העשה היינו ב"ד הגדול או רוב חכמי ישראל משיא"כ ב"ד בעיר אחת לא. ע"י בהרע"ב "שלימרו" לפי עשה שלא כהלכה כמ"ש כאן והא

רמב א לכבוד. ע"י מג"א. מזה הנקרא תבטיל ע"י ס' תקכ"ו סעי' ד' ה' יעו"ש. ובס"י רפ"ח סעי' ב' אס אפילו מזה לו וכו'. ובצמח צדק ס' כ"ח מכתירות פרק קמא משנה ד' מרשב"ג שלימד דה' לידות ורואה מביאות קרבן אחד ואין השאר חובה וכו' יעו"ש. (יש לי הרגוריה דברים בתשובה זו א' החם עשר חקנה בשב ואל העשה שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה משיא"כ כאן לעשות חקנה בשב ואל העשה לבטל חודש אחד פן יבטלו הדבה בשב ואל העשת ב' החם יש חקנה להכריז אח"כ לכשיחזור השער למקומו שביבאו השאר משיא"כ כאן גם מה שכתב בהג"ה יש כת כ"י בשב ואל העשה היינו ב"ד הגדול או רוב חכמי ישראל משיא"כ ב"ד בעיר אחת לא. ע"י בהרע"ב "שלימרו" לפי עשה שלא כהלכה כמ"ש כאן והא

אש"ל אברהם

רמב א לכבוד. ע"י מג"א. מזה הנקרא תבטיל ע"י ס' תקכ"ו סעי' ד' ה' יעו"ש. ובס"י רפ"ח סעי' ב' אס אפילו מזה לו וכו'. ובצמח צדק ס' כ"ח מכתירות פרק קמא משנה ד' מרשב"ג שלימד דה' לידות ורואה מביאות קרבן אחד ואין השאר חובה וכו' יעו"ש. (יש לי הרגוריה דברים בתשובה זו א' החם עשר חקנה בשב ואל העשה שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה משיא"כ כאן לעשות חקנה בשב ואל העשה לבטל חודש אחד פן יבטלו הדבה בשב ואל העשת ב' החם יש חקנה להכריז אח"כ לכשיחזור השער למקומו שביבאו השאר משיא"כ כאן גם מה שכתב בהג"ה יש כת כ"י בשב ואל העשה היינו ב"ד הגדול או רוב חכמי ישראל משיא"כ ב"ד בעיר אחת לא. ע"י בהרע"ב "שלימרו" לפי עשה שלא כהלכה כמ"ש כאן והא

מגדים

רמב א לכבוד. ע"י מג"א. מזה הנקרא תבטיל ע"י ס' תקכ"ו סעי' ד' ה' יעו"ש. ובס"י רפ"ח סעי' ב' אס אפילו מזה לו וכו'. ובצמח צדק ס' כ"ח מכתירות פרק קמא משנה ד' מרשב"ג שלימד דה' לידות ורואה מביאות קרבן אחד ואין השאר חובה וכו' יעו"ש. (יש לי הרגוריה דברים בתשובה זו א' החם עשר חקנה בשב ואל העשה שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה משיא"כ כאן לעשות חקנה בשב ואל העשה לבטל חודש אחד פן יבטלו הדבה בשב ואל העשת ב' החם יש חקנה להכריז אח"כ לכשיחזור השער למקומו שביבאו השאר משיא"כ כאן גם מה שכתב בהג"ה יש כת כ"י בשב ואל העשה היינו ב"ד הגדול או רוב חכמי ישראל משיא"כ ב"ד בעיר אחת לא. ע"י בהרע"ב "שלימרו" לפי עשה שלא כהלכה כמ"ש כאן והא

חובה ומכל מקום אס חרצה חביא גם השאר מוסתה כן עשו אחר שהולו הקניין משיא"כ אס עבר השבת כלא דגיס אינו יכול לתקן. ועוד החם הוא להשליט המעט מאיסור דבר אכל כהא ענינא שאין יור שבת מירי"ט כן הוא מכל מקום נכון לחקן ולשבר מלמעוה מייקרי השער אבל ללמוד מוח למקום אחר צ"ע ועיין בפירוט המשנה להרמב"ם ספ"ד דגיטין ובתור"ש שם ועיין בגמ"א לקמן ריש סימן חרורי:

חובה ומכל מקום אס חרצה חביא גם השאר מוסתה כן עשו אחר שהולו הקניין משיא"כ אס עבר השבת כלא דגיס אינו יכול לתקן. ועוד החם הוא להשליט המעט מאיסור דבר אכל כהא ענינא שאין יור שבת מירי"ט כן הוא מכל מקום נכון לחקן ולשבר מלמעוה מייקרי השער אבל ללמוד מוח למקום אחר צ"ע ועיין בפירוט המשנה להרמב"ם ספ"ד דגיטין ובתור"ש שם ועיין בגמ"א לקמן ריש סימן חרורי:

משיבנות וזהו

הלכות שבת התחלתי ששי בתשרי התקמ"א לפ"ק לרוב מחורף לעיר. רמב בטרור וכו' ע"י ע"ז ציומא לתמידי כתיבות ומימות צ"ד יקוריס מנרקין ולגז שיעטפא כחז מניחה. וע"י פרישה פירש אנוש עבד ע"ז צעטוט כי סגור שרואי לכבד כוכבים כמנ"כ הרמב"ם שכלכות ענ"ס משום הכי אס צעומר מוחלנין לו יעו"ש ומנ"כ עבד ענ"ס צמיוד גבור צע"י יקוריס ג"כ (א) אפילו. ע"י ט"ו ומוכן דצדור שיש שלח כמות וכו' וע"י פסחים דף ק"י ע"א אפילו ל"י עקנינא עומה כסא דהרסנא חיינו שיערע שיהיה לו מעט מעט אכל אס אין לו משלו כלום עושה שבתו וכו' ומי סעודות וכל שכן דאין נוטל

יג. שכח להפריש חלה מן העיסה — יפריש מן המאפה (נו).

יד. שכח להפריש חלה מבעוד יום, הרי שאסור להפריש חלה כשבת וביו"ט, ונתבארו הדינים לעיל פרק יא סעיפים טז-כח. ובחורף-לארץ, כיון ששם מצות חלה עיקרה אינה אלא דרבנן, התירו לו לאכול ולשייר חתיכה שממנה יפריש חלה אחר צאת היום, וכדלעיל פרק לא סעיף מא (זו).

הכנת סעודות לשבת ויו"ט

טו. מכבוד שבת ויו"ט הוא שיהא אדם זריז בהכנותיהם בכל כוחו וכמיטב יכולתו (נח), שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מן השמים מראש-השנה ועד ראש-השנה, ויש להיזהר שלא יוסיף בהן, פן לא קצבו לו כל כך, חוץ מהוצאות שבת ויו"ט והוצאות לתלמוד תורה של בניו, שבהן הוכטח לנו, שאם מוסיף — מוסיפים לו מן השמים (טז).

טז. אף כי אין חובה לאכול בשר ולשתות יין בשבת (ט), המליצו חז"ל שאדם ירבה בה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו (טא), העני לפי עניו והעשיר לפי עושרו (טב). וטוב להיזהר שלא לפחות משני תכשילין ולהקפיד לאכול דגים בכל אחת משלוש הסעודות של שבת (אלא אם כן אינו אוהב לאכול דגים, והרי השבת לעונג ניתנה) (טז).

(נו) סי' תנו סעי' א ובמ"ב ס"ק ה, ע"ש, דעיקר מצותה לכתחילה בשעה שהיא עיסה עדיין. (נז) ולענין ברכה, שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דמסתבר דאינו מברך לא בתחילה ולא בטוף. בתחילה, הרי עדיין לא קרא שם, וק"ו הוא מזה שאין מברכין על דבר שבלב, ואילו אח"כ בשעה שמפריש, הרי מבואר (עיין יו"ד סי' שכב בש"ך ס"ק ה), דהטעם שמועיל למפרע הוא משום דחשיב כאילו כבר הפריש בשעה שהתחיל לאכול, וכ"ה גם בט"ז סי' תנו ס"ק ה, ולכן אי"א לברך ע"ז. ולדעתי אין זה תלוי אם צריך לשייר מקצת (עיין ביצה ט א מחלוקת רש"י-תור), כי שם נחלקו רק בזה שלא אמר בפירוש בתחילה, דמה שאני עתיד להפריש אח"כ יהיה חלה מעכשיו, לכן יש שמצריכים שההפרשה שלאחר כך תהא לכה"פ על מקצת שיירים ניכרים, ואלה שמקילים טוברים דחשיב ממש כאומר שני לוגין שאני עתיד להפריש דאינו משייר רק שני לוגים בלבד, עכ"ד. וע"ע חזו"א רמאי סי' ט ס"ק טו, דהמפריש שיחול למפרע מדין ברירה או שמפריש שיחול לאחר זמן בשעת ההפרשה, מברך בשעת אמירה ולא בשעת הפרשה, ע"ש. (נח) עיין סי' רמב. (נט) שם במ"ב ס"ק ד, וע"ש ברע"ת תורה ד"ה אלא, בשם הרשב"א, דלאו דוקא הני, אלא ה"ה כל הוצאות של מצוה, ונקיט הני דשכיחי, ויל"ע מהו הגדר של הוצאות שבת, במאכל ובמשתה, או גם במלבושים, מפות שולחן וכדו', ועיין שו"ת רבבות אפרים ח"א סי' קפא. (ס) עיין תלמודי ר"י על ברכות ריש פ"ג ד"ה ובשבת, ועיין ארחות חיים סי' רמב ס"ק ד, שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' לא, וראה להלן פנ"ד הערה קמט וקנב. (סא) סי' רנ סעי' ב, ועיין רמב"ם פ"ל מה' שבת ה"ט, דצריך לקבוע כל סעודה משלשתן (שלוש הסעודות) על היין, [ועיין סי' תקכט סעי' ב בביה"ל ד"ה כיצד, דביו"ט אף דאין חובה לאכול בשר, עכשיו שאין לנו בשר קדשים, מ"מ מצוה יש באכילתו]. (סב) עיין סי' רמב במ"ב ס"ק א. [נסג] שם במ"ב ס"ק ב, ועיין שו"ע הרב סי' רמב בקו"א ס"ק ד, הדוחה הדעה דאכילת דגים דאורייתא; ובענין אכילת דגים, אולי י"ל היינו כפי שמצינו,

יז. גבאי צדקה חייבים לתת לעניים לפי כבודם (טו), ובכל אופן לא יפחתו להם ממזון שלש סעודות (סה), וביר"ט לא יפחתו להם ממזון שתי סעודות (סז).

יח. מי שאין לו אלא מזון שתי סעודות של שבת (במקום שלוש הסעודות בשבת), הרי זה קיים מצות עונג שבת, ואינו חייב לשאול מאחרים או ללוות מהם כדי להרבות במאכל בשבת (סז), שכן אמרו חז"ל: עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות (סח). ומכל מקום נכון מאוד להשתדל לקיים מצות שלוש סעודות (סט). דינים אלה נוהגים גם ביר"ט, אבל אין נוהגים לאכול סעודה שלישית ביר"ט, וכפי שיבואר להלן פרק נד סעיף כז.

יט. "בני, לוו עלי ואני פורע" (ע), מי שאין לו מזומנים, ילוה כסף אפילו ברביית (בדרך המותרת, ולא יכשל באיסור רבית), כדי שלא לבטל מצות עונג שבת (ע*), והקב"ה ימציא לו לפרוע את חובותיו (עא).

הקפדה על כשרות המזון לסעודות שבת ויר"ט

פ. המכין צורכי שבת ויר"ט, יקפיד על כללי הכשרות, שאם לא יעשה כן - יצא שכרו בהפסדו. ונביא כאן כמה מן הדברים השכיחים ביותר.

במדבר כט לו בפירש"י, דוגים חשיבי טפי מכשר, חולין פד א תוד"ה עשרה, ולפי"ל יל"ע בזמננו, דהארם מחשיב יותר אכילת בשר. (סז) יר"ד סי' רנ סע' ד, ועיין א"א (בוטשאטש) סי' רמב סע' א, דבשבת פשיטא שגדול מאד החיוב ליתן לעניים שיהיה להם כמה לענג את השבת, ע"ש שאין בזה משום ספק ולא פתחון פה נגד זה הכלל. (סח) שם ביר"ד, אר"ח סי' רמב במ"ב ס"ק א, וע"ש במ"ב ס"ק ד, דאם שלחו לו דבר מאכל שיאכלנו בשבת לא יאכלנו בחול, ע"ש מחלוקת אם העני יכול לשנות, ועיין שו"ע הרב סע' ח דהוא מדת חסידות, וע"ע מנחת שבת סי' עב ס"ק לג, בשם החותם יאיר, דדין זה אינו חסידות אלא ע"פ הדין, וע"ע א"א (בוטשאטש) סי' רמב ד"ה עבה"ט ס"ק א, דבניתן או נשלח סתם גם מדת חסידות לא שייך בזה, כל שלא נתפרש להדיא לאוכלו בש"ק. (סז) דביר"ט החיוב הוא רק לאכול שתי סעודות, וכדלהלן טוסע"י יח. (סז) שם במ"ב ס"ק א. (סח) שבת קיח א, ועיין סי' רמב במ"ב ס"ק א, דקאי הן על ג' סעודות והן על כסא דהרסנא. (סח) שם במ"ב טוס"ק א. (ע) ביצה טו ב. (ע*) ולכאורה דה"ה דיעשה כן לענג את יר"ט, עיין סי' תקכט סע' א ובמ"ב ס"ק ד. (עא) סי' רמב במ"ב ס"ק ג, ועיין א"א (בוטשאטש) מהדר"ת סי' רמב, דדוקא אם יש לו קרקע ומטלטלין ובטוח שלא יהיה לזה רשע וכו', כי אם ילחצוהו - ימכור וישלם, ומ"מ הישועה קרובה שלא יצטרך למכור וישלם בהרווחה, ועיין מנחת שבת סי' עב ס"ק לב, דמ"מ לא ילוה בלא משכון ויסמוך על נס, ואם אינו כדאי, יתחלל ש"ש ח"ו ויהיה לזה רשע ח"ו. ועיין ביצה טו ב תוד"ה לוו, דה"מ כשיש לו לפרוע, אבל אם אין לו לפרוע - עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, וע"ש בהגהות הגר"א ובביאור הגר"א ריש סי' רמב, ולגירסתו, אפי' אין לו לפרוע ג"כ אמרינן - בני לוו עלי ואני פורע, ויבטח בה' ית' שהוא יעזרנו לו לשלם, ועיין סי' רמב בשעה"צ ס"ק יב, דהכל לפי הענין, ועיין במנחת שבת הני"ל, דמ"מ יאמר למלוה, דלוה לצורך הוצאת שבת על סמך שיבטח בה' שאמר לוו עלי ואני פורע, אבל לא באופן אחר... וראה להלן פני"ד הערה קגג. - ודע עוד, דאינו חייב לשאול על הפתחים

כל ענייני הבית, כדי שימצא ערוך ומסודר בבואם מבית הכנסת. ולפרוש מפה על השולחן, ותהא פרושה כל יום השבת. וצריך לשמוח בביאת השבת, ויחשוב בדעתו אילו היה מצפה שיבוא אליו איזה אדם יקר וחשוב, איך היה מסדר את הבית לכבודו, אם יוכל קל וחומר לכבוד שבת מלקטא. ויש

עניני יצחק - ציונים והערות

סימן רס"ב סעיף א' הנהגת הרמ"א שם, ושכן המנהג, וכמבואר בכף החיים שם ס"ק כ"ב. ואע"י שהשת"י השמיט הנהגה זו, היינו מפני שבתמון אין מכסין השולחן במפה בשום זמן, שהיה דרך כלל עגול ועשוי מנצרים, ומשתמשים בו רק בזמן הסעודה כדלעיל סימן ל"ב הערה י"ט, מש"כ השתא הכא, לפיכך הוי דרך נוי וכבוד שיהיה מכוסה במפה, ואף שלא בזמן הסעודה, וכן נוהגים. וע"ע מ"ש בס"ד באגדתא דפסחא פרי עץ חיים גבי סיור השלחן או הקערה בליל הסדר ד"ה אמנט. ובדברינו לעיל סימן ל"ב הערה י"ט. ובנחלת יוסף מרק ג' דף קנ"א ע"ב ביאר מאמר חז"ל בברכות דף נד: שלושה דברים מאריכים ימיו של אדם, המאריך בתפלתו והמאריך בשולחנו וכו', השולחן ירמזו לעולם הגלגלים, כי גם הם הולכים וסובבים תמיד בלי הפסקה וכו', יע"ש, כתב כן לפי השולחנות שהם עגולים בלי זוויות. ונבמקומו זה כת"י למת"י ונה ראיתי שכתב בזה"ל, ויצאין מביהכ"ל אחר התפילה והולך כל אחד למקום מוכבד ומטה מוצעת ושולחן ערוך ופורס עליו מפה ואח"כ מדיח הכוס וכו' ע"כ. ונראה כי הכוונה לפרוס מפה מלמעלה מפי הקידוש כמ"ש הפוסקים מטעם שלא יראה המת בשתו וכו', כדלקמן סימן נ"ט סעיף י', ומביא מהר"י עצמו בהמשך דבריו שם. דאי לא"ה איך יפרוס וכבר השולחן ערוך. ועיין פסחים דף ק' ע"א פורס מפה ומקדש, ופירש הרשב"ם על המאכל. ובבא בתרא דף נז: שלחן של ת"ח כיצד, ובפירוש רשב"ם שם. ובטורי זהב י"ד בהלכות צדקה סימן רל"ג סק"ד, ובכף החיים הלכות נטילת ידים סימן קנ"ז סק"ן. וע"ע לקמן בהלכות יום הכפורים סימן קי"ב הערה ל"ז. וכן איש חי שנה א' פרשת שופטים סעיף ז'. ומה שלא השמיט השת"י בסימן רס"ג סעיף י' דברי הרמ"א שעיקר הדלקת הנרות תלויה בנרות שמדליקין על השולחן וכו' יע"ש, אף שמטעם האמור הוא הדין ולא שנייד שידליקין על השולחן וכו' המנהג ווע"ע לקמן סימן נ"ז סעיף י"ב) יתכן דהיינו טעמא משום דאין עיקר הכוונה שם על השולחן דוקא, כי אם על החדר שבו השולחן שאוכלים שם, והעיקר לאפוקי שאר חדרי הבית כמפורש שם בהמשך דברי הרמ"א. אך עיין לקמן סימן נ"ז הערה ל"ח.

ענין שם סעיף ג', ומשנ"ב סימן ר"ג סק"ג מנהג אכילת מוליקתא הנקראת משטידא בליל שבת זכר למון, שהזכירו הרמ"א והאחרונים בסוף סימן רמ"ב יע"ש, לא היה אצלנו בתמון מאכל זה, ולפיכך השמיטו השת"י. וע"ע בספר מנהג ישראל תורה דף שכ"ג לענין "קוגל", ובדף שד"מ לענין חמין שקורין "טשאלנט". וגם מאכלים אלו לא חנו אצלנו. וכן דגים הנז"ל, בלא"ה לא הוו שכיחי התם בהרבה מקומות אפילו בחו"ל. ובקונטרס אחרון לספר שערים מצויינים בהלכה סימן ע"ז ס"ק י"ז כתב, המנהג בכל בתי ישראל לאכול בסעודת שבת מרק של בשר, ועיין ברכות דף מד. כל סעודה שאין בה שריף, אינה סעודה, ופירש"י תבשיל לח שיש בו מרק ע"כ. ועיין בערוך ע' שרף, ובאור"ג לברכות בחלק ליקוטי גאונים דף קי"ג, ובמ"ש בס"ד באגדתא דפסחא פרי עץ חיים סימן י"ג דף ע"ב, בשם הר"ז הרופא. והמאכלים הנהוגים אצלנו לכבוד שבת, הם מלבד מרק בשר מתובל בליל שבת, אוכלים בשחרית שבת "כובאנה" ועיין לקמן סימן נ"ט סעיף כ"א (א) ויש מקומות שעושים תמורתו "גהנון" (עיין לעיל סימן ל"ד סעיפים ט' י'). וכן אוכלים "הריס" ודייסא של גריס חטה, או עדשים או אורז, או

כא ←

משנה לכל סעודה, ומה שחשב י"ב הם מה שבוצעין
כל חלה לשתיים כמו ו ו ו שית מעילא לתתא ושית כו'.
[כת"י ר' אברהם בן הגר"א ישרון ח"ד עמ' תפב]

זאת ועוד אחרת לימד דעת את תלמידיו וחכמי
הדור, שאי אפשר
שהלק הנסתר של התורה
יהיה מחולק עם חלק הנגלה
שלה, כי איך התורה
תסתור את עצמה? ואשר

נראה באיזה מקום כחלוקין הוא מחמת שאין מבינים
פי' האמיתי בתלמוד או בהוהר, והוא ז"ל קירב אותם
אחד אל אחד והיו לאחדים בידו הנגלה והנסתר
יבונים צדקו יחדיו דוקא, וכן ראיתי זה כארבעים
שנה בכתבי הליקוטאים דבינו ז"ל כתב שם ביאורו
ע"ד הסוד בדברי הרע"א מהימנא [פ' פתח] בענין
הכרות שבשלושה סעודות דשבת, שלא כדעת
האר"י ז"ל, וכתב בסיום דבריו שם וזהו ענין י"ב
כרות דשבת [כוונתו לפי ביאורו שם היינו י"ב
כרות ככל הנ' סעודות, והם ב' כרות ככל סעודה
והן השית באיתגליא ועליהם שורים עוד שית
באיתכסיא ב' ככל סעודה, והם ו' של השם שמילוי
ו' השני הוא באיתכסיא], וכן משמע בגמ' מדאמר רב
אש חזינא ליה לרב כהנא דנקיש תרתי ובצע חדא,
מכלל דשאר לא עברו הכי, וכן פי' הרשב"א מ"ש ר'
יודא בצע אכולא שירותא, וכן נהג רש"ל וכן פסק
ב"ח וכן עיקר.

[רא"ש מאמציסלאו בהקדמה למדרש רות]
וּפְרָם פרוסות המוציא ביד ונתן לכל אחד ואחד
חלקו, וכן לא שחה מקנקן, וכל מה שעשה

בכדי שלא יהא מיחזי כרעבתנותא.

[כא] מותקנת עזרא וכו'. מפורש בגמ' בב"ק
פב., והביאו המג"א כסי' רפ.

[ביאורים מהגרנ"ה]

עיי' נדרים לא. במשנה, מאוכלי שום אסור
בישראל, ואסור בכותים

וכו', ועיי' בתוס' יו"ט
שכתב שלא ידע מדוע
השמיטו הרמב"ם דין
הנודר מאוכלי שום ע"ש.

קבד

[כא] מותקנת עזרא (מו) לאכול שום
בליל שבת [כב] בין נשוי בין שאינו

ואנכי תמה עליו מדוע לא הרגיש שהרמב"ם
השמיט כל עיקר תקנת עזרא באכילת שום, אלא
ברור משום שכתב בפ"ד מהל' דעות ה"ט שלא
לאכול שומים אלא מעט ואחר ימים הרבה,
ובימות החמה לא יאכל מהם כלל, וצ"ל דתקנת
עזרא לא היתה אלא לזמנם, ועיי' ים של שלמה
שם במרובה [סי' מג, שביאר מצות אכילת שום
בליל שבת], וע"כ נפל כל דין זה בבירא, ע"כ"ל.
[הגהות הרש"ש]

[כב] בין נשוי בין שאינו נשוי. הוא משום
דתקנתא דרבנן אעפ"י שבטל הטעם
המפורש צריך לשמור אותו, מפני שיש הרבה
טעמים שאינם מפורשים כמ"ש בשם רבינו
במקום אחר [ע"י לעיל סי' צה].

וראי' לזה ממתני' דנדרים [לא] הנודר מאוכלי
שום אסור בישראל, ואם איתא הול"ל
אסור בישראל נשוי, אלא ודאי גם שאינו נשוי
מאוכלי שום.

[ביאורים מהגרנ"ה]

[תוספת מעשה רב, לא]

(מו) **לאכול שום בליל שבת**. וסיפר לי הרה"ג ר' ישראל המו"צ דוילנא שהגיד לו הרב המחבר חיי אדם

מקורות וביאורים

בשם המהרש"ל, דמצוה לאכול שום בליל שבת, וכן נהג
רבינו, וס"ל דהתקנה היתה אף למי שאינו נשוי. ובכת"י
[תקנ"ח] כ' וז"ל: לאכול שום בלילי שבת בין שהוא
נשוי ובין שאינו נשוי, כדאיתא בפ"ד מ"ו דנדרים מאוכלי
שום אסור בישראל, ופעם נסע לכפר מקודם השבת עם
תלמידיו, והיה שם שבת בכפר ולא היה שום אצל בעל
הבית וידע שיש אצל נכרי שומין, ולא רצה שיבא הנכרי
אצלו כי אסור, והלך בעצמו עם כל אנשיו אצל הנכרי
ואכלו שם השומין, עכ"ל.

לת. והגר"מ שטראשון ז"ל ציין לד' הרמב"ם בפיהמ"ש
[נדרים פ"ח מ"ן] שכתב דהיה דרכם לאכול שום וכו' לפי
שהיה עזר להם "לפי מאכלם וארצם", וכ"כ החיד"א
במזויק ברכה אר"ח סי' רפ. ועיי' בערוך השולחן [סי' רפ]
שהביא מספר חסידים דמה שאמרו דשום מרבה הזרע, היינו
שום צלוי, ואין אנו בקיאין בצליה, וע"כ אין אנו נוהגין
לאכול שום עיי"ש.
לט. הנה דין אכילת שום בלילי שבת מבואר בגמ' [ב"ק
פב.] דהוא מתקנת עזרא, ועיי' במג"א [סי' רפ] שכתב

[כג] והשום יהיה מבושל. צ"ע דהא בברכות [לה] אמרו דתומי וכרתי הם מהדברים שטובים לאכלם חיים יותר ממבושלים. ונ"ל דודאי בטעם הם טובים יותר

חיים ממבושלים, ומ"מ לענין בריאות הגוף ולהרבות זרע הוא בהיפך. והטעם, דאמרי בשבת קכט: דבמעלי שבתא דשו רבים להקיו דם שיהיו קרובים לסעודת שבת שאוכלים

נשוי, [עי' לעיל סי' צה] כג] והשום

יהיה מבושל

קבה

טבילה בשבת (פ"ו) אם צריך לקרי

מוטב לטבול במוצאי שבת (י"ז) ולא

דגים, ושני לדם דג כמ"ש בפירש"י שם. ובברכות מד: אמרו כל ירק חי מוריק, וא"ר יצחק שם דהיינו בסעודה ראשונה של אחר הקזה, א"כ לפי מנהג רז"ל אין לאכול ירק חי בליל שבת שהיא סעודה ראשונה של אחר הקזה, ובעירובין דף נו. אמרו: שום, ירק הוא, וא"כ אין לאכול שום חי בלילי שבתות מפני שהיא סעודה ראשונה של אחר הקזה בזמן הגמ' שהיו מקיזים בערב שבת, וא"כ איך הביא הגמ' תקנת עזרא דמשמע דנוהג גם בזמנם, ומי מתקני רבנן מילתא דאתי בה לידי תקלה? אלא ודאי הא דאמרו לאכול שום בלילי שבתות היינו מבושל.

עזרא, והשיבו התלמידים הלא לא נכון לנו כי אם אשה עצורה לנו, והשיב להם הגאון א"כ לא יהיה מילה בשמיני. והרב בעל חיי אדם כרגע הבין ופתח ואמר דברי הגמ' [נדה לא], מ"ט אמרה תורה מילה בשמיני שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבין ע"כ, וכהיום כמל הטעם, וגענע הגאון בראשו כי לזה כיוון

[מעלות הסולם, יב]

(פ"ו) אם צריך לקרי מוטב לטבול במוצאי שבת. כמכילת קרי היה נוהר ומוחזר מאד שלא להתפלל עד שיטבול.

[חוספת מעשה רב, בשם ר"י משקלוב]

(י"ז) ולא בשבת. כתב הסו"ע [סי' שכו ס"ח]: אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת.

וכתב צעלאור הגר"א: אדם וכו'. עיין מג"א [סק"מ, שכתב דמהר"ל ותרומת הדשן

[ביאורים מהגר"ה]

מקורות וביאורים

מ. דכתב שם [כהוספות שבדפו"ר, וכ"ה בחומע"ר], וז"ל: גילוי אסור אף שאין נחשים מצויין בינינו, וכו', הוא היה אומר כל מה שאסרו חכמים ז"ל, או תקנו איזה תקנה מפני איזה טעם, אף שבטל הטעם הגלוי לנו, תקנתן ואיסורן במקומו עומד, כי הם לא גילו אלא א' מכמה טעמים הכמוסים עמהם, ע"כ אסור לעבור על דברי חז"ל אף שבטל הטעם הגלוי לנו, עכ"ל, וה"נ לענין אכילת שום ס"ל דאע"פ שאמרו דטעם אכילתו משום דמרבה הזרע, מ"מ גם מי שאינו נשוי צריך לאכול, דיש עוד טעמים בדבר. מא. הגה"צ ר' נטע ווייס זצ"ל כתב בגליון המעשה רב: עיי' ספר חסידים סי' שצ, ע"כ. ובספר חסידים שם כתב וז"ל: וגם שומים מבטלים את התאוה, אבל שומים צלויים לאכלם מרבה התאוה, עכ"ל. וז"ש כמעש"ר דהשום יהיה מבושל דווקא, ולא חי. ובמחזיק ברכה להחיד"א [א"ח סי'

רפ] כתב: והוי יודע דאיכא דוכתא דעד האידנא נהוג בתקנה זו [דאכילת שום בליל שבת], ומיהו דווקא מבושלים, אבל חיים אולי בתר איפכא, וכן מפורש בספר חסידים דווקא צלויים ולא חיים, וצלויים ומבושלים כי הדדי נינהו, עכ"ל. מב. ושמעתי לכאר בזה מ"ש בשבת [קל]. כל מצוה שקיבלו עליהן ישראל בשמחה כגון מילה כו' עדיין עושין אותה בשמחה וכל מצוה שקיבלו עליהם בקטטה כגון עריות כו' עדיין עושין אותה בקטטה. שפי' לשון "עדיין" יען כי כעת בטל הטעם, כגון מילה שכעת אינה נטהרת לח' ימים והר"ל אביו ואמו עצבין עכ"ז הם שמחים במצוה, וכן גבי עריות דמשפחוהי דאנשי כנסת הגדולה ביטלו יצרא דקרובות כמבואר ביומא [סט:], עכ"ז עושין בקטטה עריין - עליות אליהו שם.

ז' השלם
פ' השלם
ק' השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם

ז' השלם
פ' השלם
ק' השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם
ל' השלם
מ' השלם
נ' השלם
ס' השלם
ע' השלם
פ' השלם
צ' השלם
כ' השלם
כ"א השלם
כ"ב השלם
כ"ג השלם
כ"ד השלם
כ"ה השלם
כ"ו השלם
כ"ז השלם
כ"ח השלם
כ"ט השלם

מרובה פרק שביעי בנא קמא

פב.

עין משפט
נר מצוה

והא כי אהא וכו' ומתניתא הוה מיוכחא דקמי עשרה וכו' לא
ור' יוחנן אהורא הוה וקשיא ליה מתניתא: רבי יהושע בן לוי
אמריהו ולא מתניתא דרבי יהושע בן לוי אהורא הוה ורבי יוחנן
פליג עליה: ומדבסיה בגדיהם לכבוד שבת: ואולוליה שום לקמן
ופרש טעמא: ושפאה אשה משכמת.
זיוס שפאה לריבה לתפוח ואופה
שחרית דנפרש שמהא פת מלאיה
לעני הנמור: סינה דוגמת מנכסיה
קטניס: האשה חופפת בנמורק
זיוס עבילתה משום הליה. לקמן
פריך הא דאורייתא הא: רובלין.
מביאיה בשמים לנשים להקשקש
הס: מחזירין צעירות. ולא יוכלו
עני העיריות לעבד עליהם: משום
יושבי קרנות. יושבי חיות כל ימות
החול עוסקין בטמורה ואין קורין
בשני ובחמישי תקון בגיטתיה קריאה
ימיה: ראשונה מקראות: עשרה
צעלנין. בני חדש כשרים צעלנין
ממלאכתן לעסוק בצרכי ציבור וכו'
קודמין לזית הכנסת כדי שיהיו מלאין
עשרה לעת התפלה ומתפרנסים
משל כבוד: משום עונה. שנות
עונה צלילי שבת כדכרי יהודה והסוס
מרכה את הורע דלמקמן: משחין.
מתנת את הגוף: מנינים את
האשה. מתוך שמשנת את הלך:
משום צניעותא. להמרחק מן
העצירה: בשני גמיס. משמע שגם
בשרו למיט: דמאוס. מלוכלך:
חפיפה

והא כי אהא וכו' ומתניתא הוה מיוכחא דקמי עשרה וכו' לא
ור' יוחנן אהורא הוה וקשיא ליה מתניתא: רבי יהושע בן לוי
אמריהו ולא מתניתא דרבי יהושע בן לוי אהורא הוה ורבי יוחנן
פליג עליה: ומדבסיה בגדיהם לכבוד שבת: ואולוליה שום לקמן
ופרש טעמא: ושפאה אשה משכמת.
זיוס שפאה לריבה לתפוח ואופה
שחרית דנפרש שמהא פת מלאיה
לעני הנמור: סינה דוגמת מנכסיה
קטניס: האשה חופפת בנמורק
זיוס עבילתה משום הליה. לקמן
פריך הא דאורייתא הא: רובלין.
מביאיה בשמים לנשים להקשקש
הס: מחזירין צעירות. ולא יוכלו
עני העיריות לעבד עליהם: משום
יושבי קרנות. יושבי חיות כל ימות
החול עוסקין בטמורה ואין קורין
בשני ובחמישי תקון בגיטתיה קריאה
ימיה: ראשונה מקראות: עשרה
צעלנין. בני חדש כשרים צעלנין
ממלאכתן לעסוק בצרכי ציבור וכו'
קודמין לזית הכנסת כדי שיהיו מלאין
עשרה לעת התפלה ומתפרנסים
משל כבוד: משום עונה. שנות
עונה צלילי שבת כדכרי יהודה והסוס
מרכה את הורע דלמקמן: משחין.
מתנת את הגוף: מנינים את
האשה. מתוך שמשנת את הלך:
משום צניעותא. להמרחק מן
העצירה: בשני גמיס. משמע שגם
בשרו למיט: דמאוס. מלוכלך:
חפיפה
ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי
ומפסיקין ערב בשבת כדי שלא יליגו ג' ימים בלא תורה ימעיקרא תקנו חז"ל גברא
תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד כהנים ליום וישאולים
אתא הוא תיקן תלתא גברי וישאולים פסוקי כנגד כהנים ליום וישאולים
בשני ובחמישי דשכיחי דאתו למקרא במיפרא: וישאולים מבבבסין בחמישי בשבת
משום כבוד שבת: וישאולים אוכלין שום בע"ש משום עונה דכתיב: ואשר פרו
יתן בעתו וכו' ורא"ל יהודה ואיתומא רב נחמן ואיתומא רב כהנא ואיתומא ר'
יוחנן יזה המשמש במחור מע"ש לע"ש ת"ר חמשה דברים נאמרו בשום
משביע ומשחין ומצהיל פנים ומרכה הורע והורג כנים שכבני מעיים וי"א
מכנים אהבה ומוציא את הקנאה: ושתהא אשה משכמת ואופה כדי שתהא
פת מצויה לעניים: ושתהא אשה חוגרת במינה משום צניעותא: ושתהא
אשה חופפת ושוכלת דאורייתא היא דתניא ירוחץ את בשרו במים וישאול
יהא רב הוצץ בין בשרו למים את בשרו את המפל לבשרו ומאי ניהו
שער אמרי דאורייתא לעיוני דלמא מיקטר אי נמי מאוס מידי משום חפיצה
ואתא

כיון דלוקמה כשקל בית הצד כרוך עליה שיכול להציל ע"י הדחק
וגראה לר"י דההיא דלמקן שצעל היין שפך חמ יינו מדעתו שיכול
לומר בעל הדבש למה שפכת אני הייתי דוחק ומניל אכל הכל מיידי
שכך בעל הדבש לשפוך את היין שמהא ז"ר הוא שאין בעל היין
יכול לעבד אלא שופך יינו של חבירו
בע"כ של חבירו אלא שנותן לו דמי
יינו מתוך דבשנו והשתא הוי לעין
ההיא דמחיל של דבורים שקלנו בע"כ
להציל מחילו וכעין זה נמי ההיא
דפשתן והאי דנשתי כחידה לא
קאמר משום דמתנתא כי היכי
דפליגי בההיא דמחיל דמתן לקמן
בפרק בתרא (דף קיד) פליגי
נמי בלחרימי דמד טעמא הוא:
ב"ר ש"א י"ג י"ג ימים בלא תורה.
וה"ל מ"ש שמיקטו שני וחמישי
וה"ל משום דלמך בנדרתא משה
רבינו ע"ה עשה בחמישי לקבל לוחות
האלהות וירד בשני ונתמלא לו
המקום ולפי שהיה עמ רצון צאתה
עלייה ויירדה קצבו בשני וחמישי ולכן
נמי נהגו להשתנות צד' וה' וכן
ע"פ שפלה בהשכמה דכרמי (שמות
ל) ועלית בצקך שדומה שכל
העליות היו צקך ולא כלילה ולא
תמלא כ"א מ' יום חסריים לילה אחד
אין להקפיד בך ולפי סדר עולם
נמי כן הוא דמילא בסדר עולם נמצא
עלה זו בסיון וירד ז"ל בתמוז
ושאר הלוחות וז"ל בתמוז עלה וצק
רמזים עליהם שנאמר ואתפלה לפני
ה' מ' יום וגו' וזכ"ע שבת נמצאה
המקום וירד משה לפסול הלוחות
ועשה עוד מ' יום מל' בלב ע"י
בתשרי ונתמלא המקום וירד משה
ז"ל בתשרי והלוחות צדו בלוחות יוס
נמצאה המקום לישראל שנאמר ויאמר
ה' סלחתי כדברך לפיכך סלחתי
וכפרה הוא לדורות נמצא דמי' יוס
אמרוניס חסריים לילה ששרי ציוס לו
בזבז עלה בהשכמה וירד זיוס
הכפורים חס לא תאמר דעברה
לאחל והא דכתיב בפסח עקב ולאכי
ענדתי בשר כימים הראשונים שהן
מ' יום ומ' לילה הכי קאמר כימים
הראשונים ולא כלילות דלחירות
היו חסריים לילה אחד ואף על גב
דאיטריך כימים לומר מה הראשונים
צדלון אף האחרונים צדלון אבל
חלף למיכחז אהא ה"ל למיכחז ואכתי עמדתי בהר
פ"י מעשה דלואי לכפרה בעד תפוחים כמה עמד משה בתפלה מפרש לה הכא והא דכתיב בהר הכי ויחמוז על הלוחות היינו אחר
זוחם מ' יום ומ' לילה דלוחם אמרוניס היו חסריים לילה וא"ל בשלמא לר' יוסי דלמך בשבת פרק רבי עקיבא (דף פו:) ו' דקיון דההיא שפא
היה בשבת בשבת נחש דעלה בה' לפי חשבון דלמד מלא ואחד חסר דיום ל' בלב יוס ה' הוה אצל לרבנן דלמרי דיוס ז' הוה ר"ח סיון
נמצא יוס ל' בלב זיוס ו' חס לא נאמר דלרבנן ז"ל בתמוז שרף את העגל וכן החוטאים וכו' זיוס עלה ונאמר שהיה אב חסר כדי שיבא יוס בהשכמה
ופקל לחות וזכ"ע זבז שהיה יוס ה' עלה אז נאמר שרף את העגל וכן החוטאים וכו' זיוס עלה ונאמר שהיה אב חסר כדי שיבא יוס בהשכמה
דלמך זיוס נחלין (ב"ב דף קה.) שבו יוחנן לוחות אחרות אבל לפי מדרש נחחומא (ש) שאומר דצ"ל בתמוז ירד ז"ל וצ"ל ז' שרף את העגל וכן
את החוטאים וצ"ע עלה ונמצא יוס עליה של מ' אחרונים (ו) בהא שכלול לא יבא בה' לא לרבנן ולא לר' יוסי וגם לא תמלא ירידה זיוס
הכפורים חס לא נאמר דעברה לחלול: ונ"ש חפ"י שבת פט. ד"ה למקן: וד"ל ב"ב ובה'. וא"ל והלא קודם תקנת עורא היו צד דין
קדושתן בכל יום כדלמך בתבובות (דף ג. וס"ג) א"כ מה תיקן עורא וכי תיקן שלא יהו קדושתן אלא צד' וצ"ל ואומר ר"ל שפא היא
קדושתן מחילה בכל יום אלא בעיר אהא והוא תיקן בכל עיר ועיר צד' וצ"ל:

קמא א מ"י פ"ב מ
במרים הלכה
קמא ע"פ קול:
קמא ב מ"י פ"ב מ
תפלה הלכה א ב
עשין הוה עושי' א"ת
לכ ע"פ א וכה' ר
קמא פ
קמא ג מ"י ש' קמא ע
קמא ד קמא עשין
עוד מ"י פ"ב א ו
ה:
קמא ה מ"י פ"ב מ
שבת הלכה ב מ
ש' עושי' א"ת פ"י רנו
ש' עושי' א"ת פ"י רנו
אבות הלכה א ב
לאין פ"א עושי' א"ת
פ"י עושי' א"ת פ"י רנו
א"ת פ"י רנו ע"פ א:
קמא ו מ"י פ"ב א
הלכה א קמא עשין
ע"ה:
קמא ח מ"י פ"ב מ
מקראות הלכה ב
קמא ט לאין קמא עושי' א"ת
פ"י קמא עשין א
קמא י מ"י פ"ב א
הלכה ב קמא עשין
רמו עושי' א"ת פ"י רנו
קמא יא מ"י פ"ב א
קמא יב מ"י פ"ב א
קמא יג מ"י פ"ב א

מוסף רש"י

הנוטה. טור. למך שדה
הכרי (ב"ב דף פו.)
שכל
מתן כן הנחיל יהושע.
הנה עמשה של קפוד
על כן נשחט. מע"ש
שפא לל מעטנו
ושפאה והוא הגוף
(בכחש ובחב"ב.)

המנוחה. טור. למך שדה
הכרי (ב"ב דף פו.)
שכל
מתן כן הנחיל יהושע.
הנה עמשה של קפוד
על כן נשחט. מע"ש
שפא לל מעטנו
ושפאה והוא הגוף
(בכחש ובחב"ב.)

המנוחה. טור. למך שדה
הכרי (ב"ב דף פו.)
שכל
מתן כן הנחיל יהושע.
הנה עמשה של קפוד
על כן נשחט. מע"ש
שפא לל מעטנו
ושפאה והוא הגוף
(בכחש ובחב"ב.)

הילודים מותר בגולעים: אלא ממי שדרכו להוליד. כגון אדם ובהמה, לאפקוי עופות ודגים שאין מולידים אלא מטילים ביצים: י מאובלי שום. אחת מעשר תקנות שמיין עזרא שהיו אוכלים שום לילי שבת, מפני שמרצה הורע וליל שבת הוא זמן עונה של תלמידי חכמים: ומותר בבותים. שאין עולים לרגל. וע"ג למדאורייתא הוא, מפני שהם שונאים ירושלים וצמרו להם הר גריזים:

שפירש נולדים וכו'. וצמרו פרק ט' השמיני נשנה זו וכמו הצ"י סימן רי"ז דהיינו טעמא דמשום דכיון דפלוגי בלשון ג"א לא שייך לפסוק הלכה כמאן ע"כ. כלומר וכיון דלא שייך לפסוק הלכה כמאן הלכך לא היה יכול להעמיק אחד מהסגרות דאם כן כבר היה פוסק הלכה. מה שאין כן בשאר משניות דסממא חניין שהעמיקן אע"פ שגם צהן הכל אחר לשון צני אדם: י משובתי שבת כו' ואסור בבותים. מפרש בגמרא שאין צלל דצריז אלא מלווין ועושין. והרי כומים שהם גריס הם מלווים ועושים מש"כ גויס דאע"ג איני מלווין: מאובלי שום וכו' ואסור בבותים ה"ג. ומימא על צ"י סימן רי"ז שכתב וז"ל יש נוסחאות שגורסין גבי אוכלי השום ומותר צכומים וכן עיקר. דמשמע דודאי כומים לא היו אוכלי שום צע"ש שהיא תקנת עזרא ע"כ. והוא צעלמו העמיק הגמרא דאמנותיין דאמריין צמרי צני קמיימא ישראל וכומים מלווים ועושין. גויס ההוא דעבדי עושים ואינם מלווים. עולי ירושלים ישראל מלווים ועושים וכו' הא קמן צהדיא דשום כומים נמי עבדי. ואין זה דבר מימא דאע"פ שאינה אלא תקנה מעזרא שהחזיקו צה לפי שהיה נראה להם תקנה טובה. מידי דהוי כל אומה ולשון שיש להם ינומסין ותקנות. הגע עצמך הרי אמרו גויס עבדי שבת ואין להם שום זוו כלל כ"ש הם שיחזיקו ג"כ בתקנה ואע"פ שאין מוחזקים אלא צמורה שכתב מ"מ מפני גרותם מלווים על הכל ואם החזיקו בתקנה הם מלווים ועושים. וז"ל התוספות וגם הכומים שומרים תקנה דאחילת שום צע"ש ע"כ. וכן פירש"י והר"ן צמרי צני קמיימא שבת ושום. וכן צמנה כצו ואסור צכומים שהם נמי אוכלים שום צלל שבת. וצמרו פרק ט' השמיני דין מאובלי שום ולא ידעתי למה. יא קונם שאיני נהנה וכו'. וכן הוא צכל הנוסחאות וממיהני דהוה ליה למימר שאני וכמו שכתבתי צריש פ"צ צסם הכ"מ וע"ש. וכן צריש פרק קמא צסם הר"ן וצפסקי הר"ש גרס לצולהו שאני והתוספות פרק הערל ד' ע"א כצו דשפיר גרס שאני שאין דרך המאן לצקק צלשונו והציאו ראייה לצרן:

אָלָא בְּמִי שֶׁדָּרְכוּ לְהוֹלִיד: **י הַנּוֹדֵר מְשׁוּבְתֵי שַׁבָּת, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וְאָסוּר בְּבִתּוּתָם.** **י מאובלי שום, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וְאָסוּר בְּבִתּוּתָם.** **י אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וּמְתָר בְּבִתּוּתָם:** יא קונם שאיני

פירוש המשניות להרמב"ם

לכני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים. שאיני נהנה יצוה אברהם אסור בישראל כו'. מבואר הוא בלשון התורה שזוה אברהם על דרך כלל אמנם הוא זרע יעקב לבד וזהו מה שאמר לו הבורא (בראשית טו) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וזה לא היה אלא זרע יעקב ולכך מותר לו ליהנות ואפילו בעשו וישמעאל. זה גם כן מבואר שרצה לומר במולדים. במי שמאמין בברית מילה וערלים. מי שאינו מאמין בברית מילה.

אומרים שפירוש נולדים מי שדרכו להוליד. ר"ל בזה מי שדרכו להוליד כמותו כגון אדם והולך על ארבע מן החיות לא מי שדרכו להוליד ביצים כמו רוב הדגים והעופות. **י הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור כו'.** יתבאר לך בואת המסכת שהיה מנהגם לאכול שום בערב שבת על כל פנים והיות הכותים מואסים לירושלים ומקללין אותה הרי הוא מפורסם בכל הארץ ושעם זה מה שנתבאר בעזרא כל שכן שלא יעלו שם לרגל. יא קונם שאיני נהנה

מלאכת שלמה

הנן הילוד ע"כ. אבל הר"ש ז"ל פירש ופלוגי רננן דסיפא אתרווייהו וחקן מן הילודים אסור צשניהס. וכמו ש צצית יוסף יו"ד סוף קי' רי"ז דהרמב"ם ז"ל השמיט זה משום דכיון דבלשון צני אדם פלוגי לא שייך לניפסק הלכה כמד מנייהו שהכל הולך אחר לשון צני אדם צלמו מקום וצלמו זמן: י מאובלי השום אסור בישראל ואסור בבותים. כן צ"ל. ופירשו מוס' ז"ל דכומים נמי שומרי תקנת אחילת שום צע"ש. וכן נראה מפ"י רש"י ז"ל והר"ן ז"ל וכן צטור יורה דעה סוף סימן רי"ז אבל שם צצית יוסף דעיקר הגרסא גבי השום מותר צכומים כמו שיש צנוסחאות דמשמע ודאי דכומים לא הוו אכלי שום עבר צבת שתיא תקנת עזרא ע"כ. וצננותי איני יודע ליש צקו קוגיית הגמרא לפי אותה הגירסא. וציד השמיט צצא דאוכלי השום וגם התוספות יום טוב חמה על צית יוסף צגרסמו גבי שום ומותר צכומים: יא קונם

להוליד. והגה"ה: אכן ה"ר יוסף ז"ל מלאמי שהגיה מן הנולדים ר' מאיר חמ"ל חף צילדים ותכנסו וכו' ומתק מלות אסור צילדים. ורש"י והר"ן ז"ל פירשו דתכמים דסיפא היינו ח"ק ולא דעת שלישי אלא לפירושי דאין צמשמעות לשון זה כוונה אחת מיוחדת לצעבר דוקא או להצא דוקא אלא ממי שדרכו להוליד צין להצא צין לצעבר וצהכי פלוגי ר"מ ורצנן דרצנן סצרי דכי היכי שנולדים נלשון מורה כולל נולדים צבר ועמידין להוולד ה"ג בלשון צני אדם ויהיו דהדרי רצנן למימר צסיפא דמתני' לא נכתוון זה אלא ממה שדרכו להוולד ור"מ סצרי דנלשון צני אדם לא מיקרו עלדים אלא עמידין להוולד. וצילודים נמי דתרווייהו צין ר"מ צין ח"ק מודו דמותר צצומם שעמידין להוולד טעמיהו משום לשון צני אדם דלילו בלשון מורה כי היכי דמשמע נולדים צבר כדכתיב כל העם הילודים צנדצרי. ה"ג משמע עמידין להוולד כדכתיב כל

ציונים
י משובתי שבת. ל"א ע"א מ"י שם פ"ט ה"כ סמ"ג שם טו"ט ע"ס ס' רנ"ו קע"י ל"ח: מעולי ירושלים. מ"י שם טו"ט ע"ס סל"ט: יא קונם. שם מ"י שם ה"כ טו"ט ע"ס סע"י מ:

שינויי נוסחאות
במ"י צל"ג ממ"י. להוליד. וכו' צד"ג וצד"ג צ"י"ק וצמ"צ"ג וצמ"צ"ר. להורלד. י (ואסור) בבותים. צ"י"ק לימא וכן צמ"ט. שום. צ"י"ק וצמ"צ"ר השום וכו' צד"ג. ואסור בבותים. כ"ה צ"י"ק וצמ"צ"ג וצמ"צ"ר; צד"ג וצמ"ג ד' ריווא וד' ווינאל ש"ח ושס"ח ומותר וע"י מו"ט"ט ותפלת ישראל. מעולי ירושלים. צ"י"ק וצמ"ג. יא שאיני. ו:ר"ף שאני וכן צמ"ט גבי זרע אברהם וכו' צביע"א ושם גס גבי לשראל) וצ"י"ק כן ע"ש וכו' צ"י"ק צכל מקום וצמ"ט ד"פ וד"ק הציג מלת ק"א גבי שאני נהנה לשראל לצד ונראה שטעמו מפני ששם יש עוד הכרח שהגרסא שאני כצסיפא שישראל הניין לי אצל ג"י הר"צ גס שם שאין ישראל וע"י נמלכ"ש שם שצ' שקן צ"ל

ראשון לציון
יא הוי"ט סד"ה קונם שאיני נהנה כו' והתוס' פ' הערל כו' והביאו ראייה לדבר. מיהו ממוס' צננודה וזה כ"ו. ד"ה ה"ג קונם כו' לא משמע ה"י ע"ש.

חידושי מהרי"ח
י הוי"ט ר"ה מאובלי כו' מאובלי שום ולא כו' עכ"ל. אצ"ש שכל הסביבות של הרמב"ם היו הכותים אינם אוכלים שום נמצא שלא היה יכול לכתוב מותר כי שמא במקום אחר עדיין אוכלין שום ולתת חילוק בין מקום שאוכלין למקום שאין אוכלים זה אינו דרכו של הרמב"ם רק להביא לשון המשנה או הגמ'. ועוד ממ"נ אם אוכלים אזי מותר מהירשא משובתי שבת שאסור וכצברת הרב הוי"ט עצמו ואם אינם

י כ י ן תפארת ישראל
והשום מרבה הורע: וזו חיה דגרסי ואסור צכומים, חליא צאי נהגו אז לא נהגו כומים כך. אמנם מלאמי צכפר כרמי שומרון שהכומיים חושבין לחטא לצעול נשומיהן צצבת וכוללין זה צהלנו לא צצצרו אש צכל מושצומים ציוס הצבת. [ע"ש צד כ"ו וצעהרה סט]: וזו שאין עולין לירושלים רק להר גריזים:

עליו בגולעים מותר מילודים, והיינו דקאמר "חף", דארישא קאי, וצ"ל לר"מ דגם "עולדים" לא משמע רק העמידין להוליד: וזו טעמא דח"ק קאמרי דלהכי צבאמר נולדים אסור צכל ולאפקוי י"ק דגיס ועופות: וזה דומלמווין לצצות ונע"י כמות פ"ג ס' ד': וזו עזרא חיקן שצבלו שום צע"ש. מדהוא זמן עונה לרוב צני אדם, וצ"ל או מוכח מהסיפא מעולי ירושלים. בשלמא המשנה אתי לאשמעינן שהכותים אוכלים שום אבל להרמב"ם לסברתו שהיו מקומות חלוקות אוי ממ"נ מוכח הדין וכן מצאתי ח"כ בפ"ח משנה ר' שהרב הוי"ט מביא בשם הרמב"ם ד"ה אינו אסור אלא עד ליל שבת כו' המסיים הרמב"ם לפי מאכלם וארצם כו' עכ"ל א"כ לא היה יכול הרמב"ם לכתוב דין שום וגם בש"ע י"ד סימן רי"ז לא העתיק כלל דין דשום:

דאי צנודר צר"ח שצט פשיטא דהשנה עד ר"ה משמע אלא ודאי צנודר צמחלת השנה אחת לאשמועינן דמחזור צעזורה וכו'. ואי חוכך עוד לומר דלפילו צנודר שנה אחת כחש עלה דמתניתין דהיינו לומר שאם אמר שנה אחת אסור י"ג חדש ולא אמרינן לא היתה דעמו על שנה מעוברת אלא כחש השנים שהן י"ג חדש אלא צנדרים הלך אחר לשון בני אדם וצין פשוטה וצין מעוברת קרוי שנה ע"כ. ועיין במשנה ח' פ"ח דצנא מצינעא:

שיעבור הפסח. והלכה כר"י: **גַתְעַבְרָה הַשָּׁנָה, אָסוּר בָּהּ וְיֵימֵי הַצּוּם. לֵיל לֹאס כַּפּוּר, וּבְעֶבְרָהּ. עַד רֵאשִׁי אָדָר, עַד שְׁמֹנֶה לַהֲרֹצוֹת בַּסְעוּדָה צַעֲרָב רֵאשִׁי אָדָר הָרֵאשׁוֹן. עַד סוּף אָדָר, עַד סוּף אָדָר הָרֵאשׁוֹן כ"ט.**

רבי יהודה אומר, קונם יין שאיני טועם עד שיהא הפסח, אינו אסור אלא עד ליל הפסח, שלא נתפון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין: ו אומר קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום, אינו אסור אלא עד לילי הצום יב, שלא נתפון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם טועם: שלא נתכוין זה בו. שדרך בני אדם לשתות יין. דולאי רוצה הוא לשמוע ד' כוסות של יין בלילי פסח לכל אדם שומין. רש"י ולענין הלכה עיין בפירושו הר"צ במשנה דלקמן. ומה שכתבתי שם: ו שאיני טועם. הטור העתיק שאני טועם וכן ציפא: אינו אסור אלא עד לילי הצום. פירש הר"צ שמונה להרצות בבעודה ט' כמפורש במשנה ג' פ"ה דחולין. וכמה הר"ן והא עדיפא מקמייתא שהרי אינו מגיע ליסורו עד הלום וכי קמני עד לילי הלום לאו דוקא שהרי אוכל הוא מצערב אלא עד סעודה של לילי הלום קאמר: לילי הצום. עיין מ"ש

פירוש המשניות להרמב"ם

בא"י הוא ב"י במרחשון וזה בשנה מבכרת אבל במאחרת כר"ח כסליו ובבבבבב בשלשה ועשרים במרחשון לפיכך זה שנשבע עד הגשם אסור עד ר"ח כסליו אלא א"כ ירדו גשמים בחחילת הזמן ואין הלכה כרשב"ג והלכה כר' יהודה. ו לילי צום. וצוה לומר צום כפוד. וה"ה מנהגם לאכול השום בלילי שבתות

מלאכת שלמה

השנה ונתעברה וכו'. עיקר רבותיה דתנא דלפילו נדר ממחלת השנה כיון דאמר השנה לא אמרינן שנה אחת קאמר אלא אסור בה ובעזורה דהיינו י"ג חדש דאי צנודר צר"ח שצט פשיטא דהשנה עד ר"ה משמע מיהו דוקא בצומר השנה א"כ שנה זו אוכל בצומר שנה אחת כחש אין חדש העבור בכלל אע"פ שאותה שנה שנדר בה מעוברת היתה שהרי אם לא נהג באיסורו שנה זו משלם לשנה הגאה הפשוטה ואע"פ שאסור לו לעשות כן צמחלת דליכא כל האחר כיון שאם אימר משלם בשנה האחרת הרי לא הוקצט נדור בשנה זו שהיא מעוברת הלכך אם קיים אותו בשנה זו אין חדש העבור בכלל. והסוף עוד הרשב"א ז"ל דלפילו בצומר שנה אחת ידעתי המוכר בית צמתי ערי חומה וכו' ומיהו לאו ראייה היא וכו' ע"ש בהר"ן ז"ל. ואיתה להאי צנא צריש פירקין ומפ' התם דליכא ליומור דהא קמ"ל דמ"ד הלך אחר רוב שנים דלא אית צה עבור ולא ליחסק צעזורה קמ"ל: עד ר"ח אדר. עד ר"ח אדר ראשון. עד סוף אדר. עד סוף אדר ראשון. כן היא עיקר הדייקא וטעמא משום דלדר קמחא ראשון משמע ואיכא דגרסי עד סוף אדר עד סוף אדר שני דלשני האדרים חשיב להו תנא יחדש אחד הלכך כי אמר עד ראש מעוברת עד ר"ח אדר ראשון וכו' אמר עד סוף מעוברת עד סוף אדר שני הר"ן ז"ל. אבל הר"ש ז"ל כתב דאותה גרסא נראה לו עיקר דלשני האדרים חשיב חד רחא ולאיך גרסא ראש וסוף למה לי צדלא סגי ע"כ. וכן גרסת הרמב"ם ז"ל וגם צעל הטור ז"ל אבל צירושלמי צמתי בצמתי גרסי ראשון וכן גרסי הרמב"ם ז"ל. ומקומי בגמרא למתני' דלא ידע ומיעברא שחא הלכך כי אמר כחש אדר ראשון משמע ולא שני

ציונים
אסור בה ובעבורה. ירוש' פ"ח ה"א: עד ראש אדר. מ"י ע"ט ע"ע ע"ס ס"ח ע"ג: ר"י אומר. ס"ג ע"ב טור י"ד ק"י ר"כ: ו קונם בשר. שם:

שינויי נוסחאות
ראש אדר. ג"ג ראש חדש אדר וכן נמנון וכו' צ"ק רק מסוון דגריס י"ג ע"ס. אדר הראשון. ג"ג. הראשון וכן נמנון. סוף אדר הראשון. ג"ג. השני. ועיין מו"ע. ר"י אומר. גמט"ר. אומר אמר. שאיני. צ"ק. ג"ק. שיהא. צ"ק. שיהיה וכן נמנון ג"י לוס. הפסח. גמט"ר פסח וכן נמנון. צ"ק. וצמט"ר. וצ"ק. לילי. (ש"א) נתכוין זה אלא. צ"מ ליתא כ"ו: גמט"ר עד שיהיו הפסח לא נחכוין זה אלא עד ליל פסח עד שעה כו'. ו שאיני. צ"ק. וצ"ק. שאני. (שיחא). נמט"ר צנודלמי לתא. לילי צום. ג"ג וצ"ק. הצום. עד שעה. צ"ק. לשעה וכן נמנון.

הג' וחי' הרש"ש
ו משנה קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום כו'. כולס הבינו להכוונה על יום המפורסם ודחוק הר"ן צ"י לילי צום. ול"ג דעל אחד מנ"ד מעניות קאמר (לכד מע"ב) וכ"כ מהמפרש ועל אותו צנינא ראשון קאמר. ודחוק היה לילה שקודם המענית להרצות בעבודה ולאכול בשר כדי שיקל עליהם המענית לומר ע"י רא"ש כמק"ל יום הכפורים ק"י כ"ב.

חי' רצ"ה קא"ישער
ו משנה שלא נתכוין זה כו'. ע"י צרע"ב וחוי"ט שגביא צמט הרא"ש דאין נראה לתק דגני בית שאני נכנס אן סומרין דבריו מפני חומונו ועודו צעל לגמרי כו' הי"ש. וצ"ק לא הבינו לדמוחם לקמן היו ההוכחה בשעת הנדר שכן הלא הוא חומונו. משא"כ הלא היו הכוונה לאמר ומן א"כ אולי בשעת הנדר לא עלה צנודו כלל שמיים היין צמט ומנילא היה פסח בכלל הנדר, ולפיכך חף שכונה זו צריכה ועונה שאין רצו להמנע ממנוה אפי"ה ממערינן מספק כ"י.

י כ י ן

מכל מקום באמר לעצמו יין, חף שאמר עד שיהא מותר בליל פסח, דחולין צמח אומנא: לא י"כ: לב היינו דאף דהו"ל למומר

י כ י ן

נ"ו ו"ג עד סוף אדר שני, דב' אדרין כחד חשיב, והכי קיי"ל נ"ס ז' ק"ל דלע"ג דככל עד שיהא אסור עד שיהא כלעיל גמ"ב,

הלכות שבת סימן רעט רפ רפא

12

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כ]

וְנִזְי לְכַסְיוֹי בַּהּ מְנַאָּס.

20) וכן כתב לעיל (סי' רסו ס"ק כה), שרבר המוקצה מחמת מיאוס אינו מותר בטלטול אלא במקום שראוי הוא לכסות בו כלי.

[משנ"ב ס"ק כב]

וְצִין לְקַמֵּן סִימָן תְּקִיט סְעִיף בֵּיזָה וְכוּ', לְעִנְיָן פּוֹסְחָה שֶׁל פְּרָקִים 22. שם כתב השר"ע, שביום טוב מותר להעמיד מנורה של חוליות משום שמחת יום טוב, ובתנאי שלא יתקע את החוליות יחד בחוק, שאז יעבור משום איסור בונה.

22) שם כתב (ס"ק מה), שכוסות שהלקיהן מתחברים זה לזה על ידי הברגה אסור לחבר בשבת. והוסיף, שאף על פי כן מותר לטלטל, מפני שאינן כמנורה שאסורה בטלטול משום שדרכה להתפרק.

ושעון יד המכוון מערב שבת, ועתיד להפסיק מהילוכו באמצע השבת [כגון שמכוון על ידי מתיחת קפיץ], כתב הגר"ש אריערכך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יא אות ג עמ' צח) שאין איסור לעונדו מחשש שמא יתקנו כשיפסק הילוכו, מפני שמצוי הוא שמפסיק מהילוכו, וכשמפסיק אינו נראה כשבור, והלובשו יודע שאסור לכוונו, מה שאין כן מנורה, שכשמתפרקות חוליותיה היא נראית כשבורה, ויש לחוש שמא ימהר לתקנה.

[משנ"ב ס"ק כג]

אָסוּר לְטַלְטֵל גְּרוֹחַ שְׁלֹנְיָהּ וְכוּ', דְּהֵרֵי הֵם עֲשׂוּיִין שֶׁל פְּרָקִים 24.

23) ולענין דין מוקצה מחמת חסרון כיס בפמוטים יקרים, ראה מה שכתבנו לקמן סי' שח ס"ק ג.

24) ופמוט שמתפרק לשני חלקים המתחברים זה לזה על ידי בורג, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' כב אות בט) שאינו נחשב כמנורה של פרקים, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

[ביה"ל ד"ה גו]

הוא כְּבָל קְלִי שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְהַפֵּר צְרִיף, דְּמִנְמָנָה לְאוּ מְלַמָּא הִיא 25.

25) וכן כתב לקמן (סי' שי ס"ק כה) לגבי מיטה שיחודה למעות, ובביה"ל לקמן (סי' שיג ס"א ד"ה שיהא) לגבי קנה שיהדו להפך בו זיתים. (ושם לא כתב כן בשם הא"ר, אלא מדעת עצמו, וצ"ח שכן צידד הפמ"ג (הגר"ש וולדנברג)).

וכל זה דוקא בנר המיועד גם לשימושים אחרים, אך נר שאינו מיועד אלא לשימוש הנר בלבד, כתבו הפמ"ג (א"א ס"ק יד אות ב, וצ"ח לדבריו בביה"ל שם) והתהלה לרדו (סי' שח ס"ק יח) שנחשב הוא ככלי שמלאכתו לאיסור, כיון שאינו עשוי אלא לשם שימוש זה. ולכן פמוטים שבזמנינו, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פ"ע"ט ס"ק א) שנחשבים הם ככלי שמלאכתו לאיסור אף קודם שהשתמשו בהם, כיון שאינם עומדים לשום שימוש מלבד הדלקת נרות.

סימן רפ

תְּשִׁימִישׁ הַמְּטָה בַּשֶּׁבֶת

[משנ"ב ס"ק א]

מְצוּה לְאָכְלֵי שוֹם בְּעֶרְב־שֶׁבֶת 26) וכו', שוֹמֵים צְלוּיִים מְרַבִּים 27.

1) ושיעור האכילה, דעת הגר"י קניבסקי (פניני רבינו הקהלות יעקב ח"א עמ' סג) שהוא ככל שאר שיעורי האכילה, שהם כזית או כביצה. וכתב הגר"ח קניבסקי (בהע"ש), ששיעור זה הוא רק לאלו שצריכים סגולה לבנים, אבל לשאר האנשים מספיק באכילת משהו.

2) ואף מי שאינו נשוי, כתב בספר מעשה רב (אות קכד) שדעת הגר"א שהיוב במצוה זו של אכילת שום, וביאר הגר"י הרץ הלוי (סידור הגר"א 'שער נפתלי אמרי שפ"ר עמ' עד, ב), שדעת הגר"א היא, שבתקנות חכמים אף על פי שבטל הטעם המפורש בהן צריך לשמור

ארתן, מפני שיש טעמים נוספים שאינם מפורשים. וכן נהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' רלא) שהיה אוכל שום מבושל כל ליל שבת, וגם היה נותן לבני ביתו ואפילו לאותם שעדיין לא נישאו.

אולם בנות שאינן נשואות, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' רסג) שאינן מצוות בתקנה זו (אף אם נאמר שנשים חייבות בזה, כפי דעת השואל שם) 3) כאן כתב צלויים, ובמעשה רב (אות קכד), כתב לאכול אותם כשהם מבושלים.

ומה שכתב שומים צלויים, ביאר הגר"י קניבסקי (פניני רבינו הקהלות יעקב ח"א עמ' סג) שייחם במחבת עם קצת שמן על גבי האש ע"י שיתחילו לקבל גוון חום, ואז יורידם מואש, שבכך מתבטל מהם הכח המוקלקל שקיים בהם, ונשאר בהם רק הכח המועיל.

וכשכחו לבשל את השום בערב שבת, נהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"ג עמ' רלא) לאכול שום שאינו מבושל.

[משנ"ב ס"ק ב]

אֵינָם תְּיָבִין רַק לְפִי כְּתוּב 4).

4) ואם ליבו חלש, וצריך ליטול תרופות לפני התשישי או לאחריו כדי שלא ינוק, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' קח) שמותר ליטול, שהרי השר"ע התיר לחולה שאין בו סכנה ליטול תרופות, וכל שכן בנרון זה שיש בו סכנה.

[משנ"ב ס"ק ג]

מְלִיל־שֶׁבֶת 5) וְכוּ', שְׁלֵא יִרְגִיל שוֹם קְטָטָה בְּעֶרְב־שֶׁבֶת 6).

5) כן הוא מדינא דגמרא (כתובות סא, ב), אבל בביה"ל לעיל (סי' רמ"א ד"ה תלמידי חכמים) הביא בשם המעיל צדקה והזכמת אדם, שבזמנינו עונת ת"ח היא פעמיים בשבוע, ומי"מ סיים שם, שהכל לפי כח האדם.

והטעם שקבעו העונה בליל שבת ולא באחד מימי החול, כתב בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"א סי' קב), משום שהוא ליל תענוג ושביחה והנאת הניח.

ואף אם חושש שעל ידי קיום העונה בליל שבת, יבוא לידי איסור סחיטה כשיטבול טבילת עזרא בבוקר יום השבת, כתב בשו"ת שנט הלוי (ח"ו סי' כח אות ב) שלא יבטל עונה זו שהיא מוכרת הרבה פעמים בזה, ועניניה המורים.

6) דברי הבי"ח אלו נסובים על לשון הטור: 'ידיה זיהר לקיים עונותו [שהביא המשניב לעיל ס"ק א], והביא הטור ראייה לכך ממעשה המובא בגמרא (כתובות סב, ב) על יהודה בנו של רבי יהיא וזתנו של רבי ינאי, שהיה יושב במשך השבוע בבית המדרש, ובכל ערב שבת היה מגיע לביתו, יום אחד נמשך אחרי שמועתו ולא בא, אמר להם רבי ינאי לנהוג עליו מנהגי אבלות, כיון שאם יהודה עדיין חי, הוא לא היה מבטל עונתו. והקשה הבי"ח למה הביא הטור מעשה זה, הרי בלא זה יש חיוב לקיים דין עונת ת"ח שהיא מליל שבת לליל שבת. והצ"ח שבא להורות שצריך להיזהר שקודם שיגיע הלילה יראה תוספת חיבה ואהבה, ולכך כתב הטור שיהיה 'זיהר', שזהירות היא קודמת למעשה בכדי שלא יגרם שום ביטול לעונת שבת.

והוסיף הבי"ח, שאם היתה לו איזה קטטה עם אשתו, שיפייסנה קודם בניסת השבת, שלא יגיע לידי ביטול העונה.

[משנ"ב ס"ק ד]

אֲחֵר הַתְּפִיחָה יְהוּדִי גְּמֹר קֶדֶם הַשֶּׁבֶת 7).

7) ויחוד זה, כתב שם (ס"ק לב) שאין צריך שיהיה יחוד הראוי לביאה, אלא אפילו אם בני אדם נכנסים ויוצאים בחדר, מי"מ אם הכניסה לחדר המיוחד לו, הרי זו חופה גמורה כמו שהכניסה לביתו.

[ביה"ל ד"ה מתו]

וְקָמַן אֲמֵרֶךְ בְּמִטָּה דָם בְּחֻלִּים, עֵץ סִימָן שֶׁכּ בְּמִטָּה אֲבָרְקָהּ אוֹחַ כּוּ 8) שם (ס"ק כד) הביא שהרדב"י הקל בצביעה דרך ליכלוך. וחלק עליו המשך במילואים עמוד 17

של נפט דמסרית, (יט) מתר (ט) לטלטלו, דמקצה מחמת מאוט (כ) מתר: ז (כא) קמנורה, בין גדולה בין קטנה, אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה, דחישנין שמא תפל וחתפרה ונתזרנה (כב) ונמצא (י) עושה כלי ונאפלו אם אינה של פרקים, אלא יש בה חריצים סביב (כג) ודומה לשל פרקים, (י) אסור לטלטלה:

רפ תשמיש הנוטה בשבת. וכו' ב' קטופים:

א תשמיש המטה (ה) מתענוגי שבת הוא, לכיכך (א) עונת תלמידי חכמים (ב) הבריאים (ג) מליל שבת לליל שבת: ב * מתר (ג) לבעל לכתחלה בתולה בשבת, ואין בו (ד) משום חובל ולא משום צער לה:

רפא ש"א יכרע ב'ולף אנהנו מודים'. וכו' סעיה אהוד:

א אין לשחות ב'ולף לכרע אנהנו מודים, שאין לשחות אלא במקומות שאמר חכמים הג"ה ונהגים שבשבת (א) מאחרין יותר לבל לבית הנקטת מבחל, משום דבתמיד של ימות החל

באר היטב

רפ א (ה) מתענוגי שבת. והנה זהיר לקיים עונתו. ומצוה לאכל שום והוא תדון שאר דברים המרבים ורע, ויש"ל. וקדם הלילה תיב להנאות אהבה וזכה עם אשתו: ב (ג) לבעל, פתח הפ"ח, דבמלכותו נחפשת המנהג דאין בושלים, ואין להורות התר לשל המנהג. אבל הש"י פתח, ואני אומר חלילה לעשות אסור בזה, ובכרור שמעתי שהחסידים גאונים עולם נהגו בעצמם התר בזה, על פן אין חשש חמרא בלל, ואין נהנה ממה שנהגים שלא לבעל בשבת הוא מפני הבושה, ואפלו במוצאי שבת רב פעמים שאין בושלים, והחמיר הוא מן הפתמיהו, ועין בשני קנטת הגדולה ובעלת שבת:

באר היטב

פנים אחת בחל או בשבת ששברה, הא אם לא הדליקו בו מעולם, רק יחד איתו לנדלקה, הוא בכלל כלי שמלאכתו להתר זדון, והמנהג לאו מלתא היא, ומת' לטלטלו שלא יפסד ושלא יגב. ורע, והפרי מגדים מצדד, ודלעת הרמב"ם, מקצה מחמת מאוס, אפלו אם תכלי אין מלאכתו לאסור רק שהוא מאוס לכד, גם פן אין מתר פי אם לצרף גופו ומקומו ונקא, אך דלעת המאור ותרין משמע דלא סבירא להו פרוהיה בזה, עין שם:

רפ ב * מתר וכו'. ולקנט אחר כך במפה רם בחולים, עין סימן ש"ב קמנ אברהם אות כ"ד וכו', ובכרד ארם בודאי יש לזהר נפרי מגדים:

משנה ברורה

ולא אירי ברישעיא, ובאמת (טו) אפלו הדליקו במזיד גם פן מתר לטלטלו אחר ששברה, לצרף גופו או מקומו, הואיל ולא היה מקצה בחחלת פניסת השבת: ו (יט) מתר לטלטלו. ואך דהוא כלי שמלאכתו לאסור, מפל מקום (טו) לצרף גופו ומקומו מתר, וקמו שכתוב סימן ש"ח סעיה ג': (כ) מתר, הואיל (י) ואיכא תורת כלי עליה (יח) וחדו לכסויי בה מנא: ז (כא) מנורה וכו'. אפלו היא תדשה שלא הדליקו בה מעולם: (כב) ונמצא עושה כלי. עין בש"ו, ועין לקמן סימן תקי"ט סעיה ב'. ואם דרקה להיות רפוי, שרי, כמו שכתוב סימן ש"ג סעיה ו'. ועין שם מה שכתבנו במשנה ברורה לענין כוסות של פרקים: (כג) ודומה וכו'. משום דמתלף בשל פרקים. ורע, דלפי המהפאר בסעיה זה אסור לטלטל נרות שלנו [שקורין לייכטע"ו] אך שלא הדליקו בו מעולם, דהרי הם עשויין של פרקים, ומה שכתב בסעיה ו' מניי ברות שלא היו עשויין פרקים:

רפ א (א) עונת וכו'. והנה זהיר (ה) לקיים עונתו. [ע] מצוה לאכל שום או לליל שבת. והוא תדון שאר דברים המרבים ורע, עין סימן תר"ה. פתח בספר חסידים סימן ש"ן דשומים מבטלים מאוה, רק שומים צלויים מרבים ורע. עוד פתח, כל דברים מלוחים ממשטים, וכן קטניות. ועדשים מבשלים, כשאין מלוחים מרבים [ואליה רבה]: (ב) הבריאים. לאפוקי חלושי פח (ג) אינם חביבין רק לפי כחן: (ג) מילי' שבת וכו'. הנה, לכד ליל סבילה. וצריך להזהר שקדם שצוה הלילה תיב להנאות חכה ותידה ואתהבה עם אשתו, ואין צריך לומר שלא תגזיל שום קטטה בערב שבת [ב"ח]: ב (ד) משום חובל. דרם מפקד פקיד, דהנה שרם בחולים אינו מבלע בכתלי בית הרחם, אלא בנזס הוא שם כמפקד ומצוה בחוף הקלי, וזה פתחו שיצא הרם מתוכו. והנה יש אומרים דמקום שנחפשת המנהג להתמיר בזה אין להקל להם, אבל הש"י פתח, חלילה לעשות אסור בזה, ובכרור שמעתי שהחסידים גאונים עולם נהגו בעצמם התר בזה, על פן אין חשש חמרא בלל, והמתמיר אינו אלא מן הפתמיהו. ועין לקמן סימן של"ט סעיה ו'. ואם בן פשיתחדו אחר כך בשבת יהנה אחר כך פקונה קנן בשבת:

רפא א (א) מאחרין. ומפל מקום צריכין לזהר שלא לעבר זמן קריאת שמע, וברש"י [מגלה כ"ג] משמע שגם בשבת מצוה למחר לקרא קריאת שמע פרוהיקין:

שער היזון

הוא הדין גבי נר, וכן פתח בהדיא בבאורי פאן בסעיה כ' גבי נר דהוא כלי שמלאכתו לאסור ושרי לצרף גופו ומקומו ונקא, וכמו שכתבו הווספות בהדיא ברף ל"ו ע"א דבור המתחיל הא ר"י וכן פתח הנהגת אשר"י בסוף פרק כירה, וכן פסק באליה רבה דבר שהוא מקצה מחמת מאוס אינו מתר פי אם לצרף גופו ומקומו, דהא הוא כלי שמלאכתו לאסור: (י) גמרא: (יט) גמרא:

רפ א (ב) טור: (ג) והוא ממקנות צורא: (ד) עלח תמיד ואליה רבה כסימן ר"מ:

כ. שם מ"ה ומ"ו וקנבי יונק לדעת הרא"ש והתוספות שם. ל. שם מ"ו.

א. טור פ"ש הרמב"ם פרק ל' מהא דתבנות ס"ב. ב. שם ז'.

א. רפ"ו יונה בסוף פרק ה' וברכות.

והנה זהיר לקיים עונתו. ומצוה לאכל שום והוא תדון שאר דברים המרבים ורע, ויש"ל. וקדם הלילה תיב להנאות אהבה וזכה עם אשתו: ב (ג) לבעל, פתח הפ"ח, דבמלכותו נחפשת המנהג דאין בושלים, ואין להורות התר לשל המנהג. אבל הש"י פתח, ואני אומר חלילה לעשות אסור בזה, ובכרור שמעתי שהחסידים גאונים עולם נהגו בעצמם התר בזה, על פן אין חשש חמרא בלל, ואין נהנה ממה שנהגים שלא לבעל בשבת הוא מפני הבושה, ואפלו במוצאי שבת רב פעמים שאין בושלים, והחמיר הוא מן הפתמיהו, ועין בשני קנטת הגדולה ובעלת שבת:

אשר ישמרו את שבתתי ויש רמז לזה בתורה בראשי תיבות מן תיבות של פסוקי ושמרו בני ישראל את השבת (לא"ש ס"ט מרובה) ומצוה לאכול שום בע"ש או בלילי שבת שמרבים זרע [ע"ס נגמ'] ואין אנו נוהגים בזה ואולי מפני שנמצא בספר חסידים [ס"י ע"ג] דשומים מבטלים תאוה רק שומים צלזלים מרבים זרע ע"ש ואין אנו בקיאים לצלותן עוד כתב דכל דברים מלוחים ממעטין את הזרע וקטניות ועדשים מבושלים כשאין מלוחים מרבים את הזרע ובפ"ק דיומא [י"ח.] אומר דחלב וגבינה וביצה ויין ובשר שמן ושום מרבין את הזרע ועוד חשיב שם דברים שאין אנו בקיאים בהם ע"ש:

ג קיי"ל דמותר לבעול בתולה לכתחלה בשבת (ממונת ו') ואין בזה איסור לא משום צער שיש לה בביאה ראשונה וגם אין איסור בזה

משום חובל במה שמוציא דם לפי שדם הבתולים אינו מובלע בכותלי בית הרחם אלא כנוס הוא שם כמופקד בתוך הכלי ואינו אלא כפותח הכלי שיצא הדם מתוכו וגם אין איסור משום פתח חדא שזהו מלאכה שא"צ לגופה ועוד דהוא מקלקל שהבתולה חשובה מן הבעולה וכל עניין זה מבואר בכתובות שם ויש מחמירים בזה ואין בזה טעם וריח והמחמיר בזה הוא מן המתמיהין [ע"ז] ועתה כולם נוהגים היתר בזה כעיקרא דדינא [ומה שהקשה המג"א איך עשו אולי על עהרת הקדש והמחומה כיון דטעול יוס אסור נהם ע"ש ולא אפי' ומה עשו הכהנים אולי מרומה או עונדי עזובם דהמ"ק ונאמת לא שמשו מטעם נשגמ דהחוב אינו אלא על מי שיכול וקקמט לאיה מהא דנדה ל"ח: דחסידיס הראשונים שמשו מטעם מרביעי ואילן ע"ש וקשה הא עונת מ"ס נשגמ ומאי רנוחייכו אלא דכמה מניעות ה"י נשגמ מפני איהו טעם כמ"ש ודו"ק:]

סימן רפא סדר התפלה בשבת שחרית. ובו ח' סעיפים:

דהא במוספין כתיב אלא משום דכתיב על עולת התמיד דמשמע סמוכים זל"ז ועיקר הטעם משום דבשבת ישינים יותר מבימות החול וכן הוא במקור הדין במדרכי פי' כל כתבי ע"ש משום דשינה בשבת תענוג [ע"ג"ס ומג"א ולפ"מ א"ש הלל וז"ע על הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור שהשמיעו הן דמגילה:]

ב נכנסים לבה"כ ומסדרים ברכות השחר ועקירה ופרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן כבימות החול ורק בהקרבנות אומרים וביום השבת משום דאין קורין בתורה מוסף של שבת משא"כ ביו"ט דקורין פרשת המוספין בתורה וזה שבר"ח אומרים ובראשי חדשיכם אף שקורין בתורה י"ל משום דלאו כולי עלמא באים לבהכ"ג בימות החול ואין שומעין קריאת התורה אבל בשבת ויו"ט כולם באים לבהכ"ג וזה שאנו אומרים בשבת וביום השבת קודם שחרית והוא קרבן מוסף כדי

א גרסינן במגילה [כ"ג.] בשבת ממהרין לבא לבהכ"ג שכבר תקנו הכל מע"ש ויפה למהר ביאתן לקרות שמע כוותיקין [ע"ז] וממהרין לצאת משום עונג שבת [ע"ס] ובמ"ס סופרים [פ"ה ה"י ז'] אומר בשבת ממהרין לבא כדי לקרות ק"ש כוותיקין ומאחרין לצאת כדי שישמעו פירוש של הסדר כלומר פרשה של הסדרה ולפ"ז יש להתפלא על רבינו הרמ"א שכתב בס"י זה ונוהגים שכשבת מאחרים יותר לבא לבהכ"ג מבחול משום דבתמיד של חול כתיב בבוקר ואצל שבת נאמר וביום השבת דמשמע איחור עכ"ל וזהו כנגד הגמ' והמ"ס ואולי ס"ל א"דזה שאמרו ממהרים לבא אינו על כנגד ימי החול דלא הזכיר בגמ' ימי החול אלא כנגד יו"ט שאומר שם מאחרין לבא משום דצריך להכין לסעודת יו"ט כנגד זה אמר דבשבת ממהרין לבא כלומר יותר מביו"ט אבל כנגד ימי החול מאחרין וזה שכתב הטעם מהא דכתיב וביום השבת הוא רמז בעלמא

פסקי משנה ברורה ובה"ל

שלא הדליקו) כתב דאם לא הדליקו בו מעולם הוא בכלל כלי שמלאכו להיתר. א] דזה שאמרו ממהרים לבא וכו' ממהרין לבא יותר מיו"ט אבל כנגד ימי החול מאחרין וכו'. ובמשנה ברורה [ס"ק א] כתב דצריך לזהר לא לאחור זמן ק"ש וכן ברש"י משמע דגם בשבת צריך לקרוא ק"ש כוותיקין.

כחשונה. מ שבת
מ"ד. וכדפי נאיר
י שם ק"ז וכו' ש.
כ שם מ"ה וכו'
וכי יוחק לדעה
הרא ש והמספר
ס"ט. ר שם מ"ז:
א עיר נפס
הרמב"ם פ ל'
מהא דכתיבו סיב

חרם דמזאים ואפי' הוא של נפט דמסרית מותר לשלמלו דמוקצה מחמת מיאום מותר
ז כמנורה בין גדולה בין קטנה אם היא שר פרקים אין מטלמלין אותה דחיישי' שמא
הפול והתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי לואפי' אם אינה של פרקים אלא יש בה
חריצים סביב דרומה לשל פרקים אסור למלמלה:

רפ תשמיש המטה בשבת. וכו' ב' סעיפים:

א אתשמיש המטה מתענוגי שבת הוא לפיכך עונת תלמודי חכמים חברי'אם מלייל שבת
ליליל שבת: ב במותר לבעול לכתחלה בתולה בשבת ואין בו משום חובל ולא משום צער לה.

בב החיים

שלא

ומנ"ג. וה"ה שאר דברים המרבים זרע עיין ססי' חרימ'
מ"א. ודוקא שומים מובטלים מרבים הזרע אבל חיים ארבע
מבטלים התאוה. סי' ס"י ש"ך. ועוד עי"ש סתב דכל דברים
מלוחים מומעטים וקטניות ועדשים כשאין מלוחים מרבים יעשה
אנראה ה"ד למו שיש לו חשה אבל אם הוא פטוי לו שחין
אשמו עהורה וכדומה אין לאכול מרברים המרבים זרע על
יארע לו מקרה בלילה ח"ו. ועיין מחביר' או' א' סתב על
הרמב"ם שהשמיט תקנה הלז של אכילת שום בליל שבת משום
שאין מנהג המקומות והזמנים שיום ומיהו כתב דליכא דוקא
עד האדינא דנהוג סתקה זו יעו ש"ך

סיק י"ב. איר או' י"ג מט"י או' י"ד. וכתב דאפי' נר של מהכת
כנוי אין מותר לטלטל אלא דוקא לזורך גופו ומקומו יעו"ש:
לא) ש"ם. מחמת מלאם מותר. ודוקא כשיש תורת כלי עליו.
רשבי"א סי' תר"ז. מ"א ס"ק י"ג. איר או' י"ב. ואם הוא
מלאם כיב שאינו ראוי חף לכבות בו מנא אסור. תוש או' י"ד.
ועיין לקמן סי' תקי"ח סעי' ג':

לב) ש"ם. מחמת מילאם מותר. כתב הג"ח דהעולם מהרין
שלא לטלטל אפי' הגר שהקלה מחמת מילאם ואפשר
טעמוייהו כדי שלא יבואו לטלטל הגר שהוקלה מחמת איסור
דלאו כ"ע דינא גמירי ע"כ. איר או' י"ג:

לג) ש"ם. מחמת מילאם מותר. וגר חדש נראה דהוי ככלי
שמלאכתו להיתר דמותר מחמתו לכל והזמנה לאו
מילתא. איר סס:

לד) סעי' ז. מותר בין גדולה וכו' ואם דרכה להיות רפוי
שרי' כנוש ס"י שי"ג סעי' ו' מ"א סיק י"ד. איר או'
י"ד. מט"י או' י"א. וכתב הר"ן ריש פ' הבונה דכל זה הוא
דוקא באין הדיוט יכול להחזירה. וכתב עוד דאם החזירה חייב
חטאת אבל הרמב"ם פכ"ב כתב דפטור משום דאין בגין בכלים
אלא לכתחלה אסור משום דנראה כבונה. תו"ש או' ט"ז. וכ"מ
מודברי הש"ע בס"י שי"ג ססי' ו' סתב אסור להחזירה ולהדקה
ואם תקע חייב חטאת משמע דדוקא אם תקע חייב חטאת
אבל אם החזירה או הדקה אינו אלא איסור דרבנן. וכ' המט"י
באו' הנו' וכי' החוש' שם בס"י שי"ג או' יז יעו"ש. ודין כוס
של פרקים עי"ש בס"י שי"ג סעי' ו':

לה) ש"ם. אם היא של פרקים וכו' ואם אינה של פרקים ולית
בה חריות אפי' היא גדולה מותר לטלטלה. ב"י
ב"ח. מט"י סס:

לו) ש"ם. דחיישין שגוף תפול וכו' קשה דהאין משהמשים אנו
בטובות של כסף בשבת שרובן של פרקים ולא
חיישין לה ולפי מ"ש הטור בס"י שי"ג. דבכוס אין דרך
להדקו בחזק ושרי' נוחא. עיין סק"ה. ועיין בדברנו לשם בס"ד:
לז) ש"ם. ומנאל עושה כלי. ואע"ג דק"ל דאין בגין וסתירה
בכלים הי"מ בגין כל דהוא אבל בגין חזק וגמור אסור
אפי' בכלים כנוש בס"י שי"ג ושי"ד והבא ננו כשתפרק יהדקה
בחזק וחשיב ליה בגין גמור. ב"ח. ומ"ש הט"ז סק"ו דהוי
כעושה כלי מחמת עי"ש במט"י סתב דכוננו היה על עוקר
הגורה דגזרו חזרה שגוף יתקע וכשתקע נמלא עושה כלי ור"ל
דהוי כעושה כלי מחמת ולא קאי אחזרה יעו"ש:

לח) ש"ם. אלא שיש בה חריות וכו' גורה אנו של פרקים
ב"י ולבוש:

ב) ש"ם. מתענוגי שבת הוא. וכתב הר"א"ש בס"פ מורה
נמו לעונה דליל שבת דכתיב ושמרו בני ישראל
את השבת רית ביאה עכ"ל. ור"ל ושמרו ע"ד ואביו שמר את
הדבר שלא יבוא אל אשתו עד ליל שבת. ועז ג"כ אמר הכתוב
כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתיה כדאיתיה התם.
ב"ח מכאן שגם הנשים ישנן בכלל ליווי שגת שבת שם
הנהגה בכלל שמירת שבת. הג"ח. פרישה או' א':

ג) וצריך לזהר שקודם שיגיע הלילה חייב להראות חינה
יתירה ואהבה עם אשתו ואין לרדף לומר שלא
ינגיל שום קטטה בעי"ש. ב"ח עט"ו ז':

ד) ש"ם. לפיכך עונת ת"ח וכו' כתב הר"ן בפ' אט"פ
דהא' שלא מוכר במשנה דין עונת ת"ח בין שאל
שוונת לפי דהא' דעונת ת"ח משבת לשבת היינו כשאינו מתחשב
להם בלימודם אבל אם מתחשב להם בלימודם אם הם לרין
לגוד שיהו נועיניהם וזו גם העונה שלהם משתנה כפי מה
שהם לריכים בענין לימודם וכיון שהוא דבר שאינו מלוי' שלא
יהחדש להם בלימודם לכך לא מוכר עונה זו במשנה עכ"ל.
אמנם המחב"ר או' ד' כתב דלא ק"ל בהא' כהר"ן אלא חייבה
רמיה על הת"ח כשהוא בעיר מע"ש לעי' אם הוא כתיב חשן
פורת לחוד וכן משמעוהו כל הפו' וזהו מלך הדין. וק"ו לדברי
האזיק חייבה רמיה על הת"ח אשר פריו יתן בעתו עת חורם
עליונים למעלה עכ"ל. ועוד עיין בדברינו לעיל סי' ר"מ או'
ב' ומאוי' וי"ד עד או' י"ג יעו"ש:

ה) כתב הטור וקורא ק"ש כשאר הלילות ע"כ. וכו'
לפי דברי האר"י ז"ל והמקו' דל"ל כל סדר ק"ש
שעל המטה וכמועשהו בחול כך מעשהו בשבת ווי"ט דכולו רמו
אל אורות עליונים חזן מאמירת הודווי' שאין לומר בשבת ווי"ט
וככל הימים שאין אומרים בהם תהנה. וכן הנמיק הפתח או'
א' יעו"ש וכבר כתבנו המדר לעיל בס"י רל"ט קתנו משם. ושם
עי"ש בפתח או' ב' מ"ש לאסור לעשות תקון כרת בליל
שבת ולגזר עלנו כנדידת השניה יעו"ש:

ו) סעי' ב. מותר לבעול לכתחלה בתולה בשבת וכו' כמז
הב"ח

רחיצה ותספורת

כהדא אימיה דרב הונא כדהוה משתעיא טובא אמר לה אימיכ שבתא הוא. הכלל מודים כשחל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה.

[ט] ומצוה נמי להסתפר לכבוד שבת ויום טוב, כדמוכח נמי התם. ובפרק כהן גדול במס' סנהדרין (כ"ב ע"ב) אמרינן כהן גדול מערב שבת לערב שבת (שבתא קא עביד). ואפילו מצפרא דערב שבת מינכרא מילתא דקעביד ליקרא דשבתא, דגרסינן במסכת נזיר פרק קמא (ה ע"א) גבי נזיר עולם ר' יוסי אומר מגלח מערב שבת לערב שבת ומסיק מאי איכא ביניי לשאר אחוה עד דמסיק איכא ביניהו לגלוחי מצפרא דמעלי שבתא דאחוה מגלחין ואיהו לא מגלח עד פניא. אבל בחמישי בשבת לא הוי יקרא דשבת. ואע"ג דגרסינן בפרק מרובה (פ"ב ע"א) גבי עשרה תנאים התנה יהושע שיהו מכבסין בחמישי בשבת מפני כבוד השבת, שאני התם דטרוד בערב שבת לכבס, ותו דאינו לובשו עד השבת, וכדגרסינן בפרק בתרא דתענית (כ"ט ע"ב) בחמישי מותרנין מפני כבוד השבת למאי אילימא לכבס וללבוש מאי כבוד שבת איכא אלא לאו לכבס ולהניח וכו'. מיהו היכא דלא אפשר לרחוץ בערב שבת כמה דמקרב לשבת טפי מעלי.

[י] ומצוה לחזור אחרי שומים כדאמרינן התם במרובה ושיהיו אוכלים שום בע"ש משום עונה וכדתניא חמשה דברים נאמרו בשום וכו'. ושמעין מינה שכל דברים המקרדין גופו

אדם, ומהדר ליה בקידושא דבי שמשא. יש אומר לתת על גבי עיניו. ומיהו אי עמיץ ופתח אסור, כדמוכח בפרק שמנה שרצים (ק"ח ע"ב). ולדבר הלכה או למצוה מותר לרוץ, וכן משמע בפרק כל כתבי הקודש.

[ז] וגרסינן בפרק במה מדליקין (כה ע"ב) אמר רב הדלקת נר בשבת חובה רחיצת ידיים ורגלים רשות ואני אומר מצוה מאי מצוה דאמר רב יהודה אמר שמואל כך היה מנהגו של רבי יהודה ב"ר אלעאי ערב שבת מביאין לו עריבה של חמין ורוחץ בה ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייריין ודומה למלאך ה' צבאות. ותו גרסינן התם מעשה בשני בני אדם שהמרו זה עם זה וכו' עד אותו יום ערב שבת היה והיה הלל חופף את ראשו. ובפרק אין צדין (כו ע"ב) גרסינן כי הא דההוא גברא אייתי בוכרא קמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חייף רישיה. שמעי מהני דמצוה לרחוץ או לכל הפחות לחוף את ראשו בערב שבת ולרחוץ ידיו ורגליו בחמין וללבוש בגדי שבת מיד כר' ינאי וכן ביום טוב דגרסינן בפרק בתרא דמועד קטן. דתניא איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משנה ומודה איסי בן יהודה בערב שבת בין השמשות מפני שהוא רץ ברשות אמר ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה.

[ח] ודבר דברי"ה שלא יהא דבורך של שבת כדיבורך של חול. מפורש בירושלמי (ספ"ו)

כא. כתב רצ"ה בהגהתו: כאן שייך מה שלהלן מן דתניא איסי (בסוף הדבור שלהלן) עד שבתא הוא וגם נראה שיש כאן חסרון לשון שזה בשבת וזה בע"ש וההיא דלדבר מצוה שרי עקרו בש"ס ברכות דף ו וההיא דכל כתבי שייכא בע"ש ועקרו בב"ק דף לב מאי ברשות איכא ההיא דתניא איסי. כב. לפנינו בגמרא פנו ידיו ורגליו. ועי' להלן בהערה כד. כג. כך בכתה"י ואין להכריע אי גריס המצוייריין כלפנינו או המצוייריין כגירסת דפוסים הישנים של בה"ג (סי' כז) והרי"ף והרא"ש והטור וכשאלתוהו סי' סג (המצוייריין בציצית) וכארוז הלי ע"ש סי' ז. כד. ולא הזכיר רבינו 'פניו' וכן העתיק מכאן בשלה"ג שעל המרדכי ר' רפז. וכן באגודה פ' ב"מ סי' מו [שנראה שהעתיק מכאן] לא הזכיר פניו [והא"ר רס"י רס סבר כנ' דלאו בדוקא הוא והביא בשם האגודה פניו יו"ר]. אבל במרדכי שם כתב:

כתב ראבי"ה שמעינן מכאן דמצוה לרחוץ ע"ש פניו ידיו ורגליו וחפיפת הראש נמי מצוה וכו'. ונכתה"י דהמרדכי יש שנוסחתם כהשלה"ג ויש שנוסחתם כמו שבמרדכי דידן. וענין חפיפת הראש הובא מהמרדכי בב"י וב"ת רס"י רס. כה. קיט ע"א רבי ינאי לביש מאניה. אבל לא ברור מנין שהיה אחר רחיצה. ובמרדכי ושלח"ג הנ"ל שהעתיקו מכאן ליתא כר' ינאי. ואם נפשך לומר צ"ל כר"י בר אבנאי דלעיל. כו. יש להמשיך כאן 'הכ"פ מודים' וכו' שבסוף הדבור הבא. והוא כמו"ק יט ע"ב. עי' לעיל בהערה כא. [והובאו דברי רבינו עם דין יו"ט במרדכי שבת ר' רפז כפי שהוא בכתה"י וכפי שהעתיק שם בשלה"ג]. כז. עיין לעיל בהערה כא. כח. ישעיה נח יג גמ' קיג ע"א. כט. כך בכ"ל. בכ"י א יומי ונשתבש מיומא כנוסח התנחומא פ' בראשית. ס. שייך לעיל סוף

מצוה בו יותר מבשלוחו. אין קורין לאור הנר

וממעטין את הזרע לית ליה למיכל בשבתא. והני מילי כשאשתו עמו ואינה נדה^{לא}. ויאן וכבוד שבת ויום טוב בפירות כדאמרינן בסוף פרק מי שהפך (יג ע"ב) וערב יום טוב האחרון של חג מוציא ומעטר את השוק בפירות בשביל כבוד יום טוב האחרון של חג, ובפרק קמא דתענית (יב ע"ב) תנן ונועלין את התנויות וכו' ובחמישי מותרים כל היום מפני כבוד השבת.

רבה^{לב} בר רב הונא איקלע לבי רבא בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחוי א"ל מי הויתון ידעין דאתינה אמרו ליה מי עדיפת לן מינה. ר' אבא זבן בתליסר אסתרי פשיטי בישרא מתליסר טבחי ומשלים ליה אצינורא דדשא אמר להו אשור הייא אשור הייא.

ויב ומצוה בו טפי מבשלוחו, כדאמרינן בריש פרק האיש מקדש (מא ע"א). ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשגא ומושיף נורא, רב ענן לביש גונדא דתנא דבי ר' ישמעאל בגדים שבישל בהם קדידה לרכו אל ימזוג בהם כוס לרכו, רב ספרא מחרך רישא, רבא מלח שבוטא, רב הונא מדליק שרגא, רב פפא גדיל פתילתא, רב חסדא פריס^{לי} סילקא, רבה ורב יוסף מצלחי ציכי, ר' זירא מצתת צתותי, רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק ואמר אילו מיקלעי לי ר' אמי ור' אסי לא מכתפי קמייהו.

ויג יוסף מוקיר שבי וכו' עד מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא. ואמרינן עשירים שבשאר ארצות במה הם זוכים בשביל שמכבדים את השבת, ומייתי עובדא עלה. ומרוב חיבת השבת אמרינן תבשיל של שבת ריחו נודף למשמר את השבת. אמרו ליה דבי רב פפא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחורי אי רגיליתו לאחורי אקדמוה. רב ששת מותיב להו לרבנן בסתווא בטולא ובקייטא בשימשא כי היכי דליקמו הייא.

אות ז אחרי דמועד קטן. ^אא. אפשר דקאי רק על מה שהוסיף דלית למיכל דברים המקריים. אבל אכילת שום נהגת גם כשאין אשתו עמו וכהגרא^א במע"ד. ^בב. קיט ע"א. ^גג. לפנינו פריים. וע"ל סי' רכג ד"ה אמר ר"פ. ^דד. והוגה לשבת כלפנינו. ^הה. בכ"ל ואם לאו מלאך וכו'. כנוסח שלפנינו. ונוסח הנדפס הוא כג"י השאלחות סי' א ושבה"ל סי' סח. ^וו. שבת קיט ע"ב. ^זז. יא ע"א. ^חח. יב ע"א

נדן וחייב אדם לבצוע על שתי ככרות, כלילה וגם בשחרית, דכתיב (שמות טז כב) לחם משנה. ר' זירא בצע אכולי שירותיה, מחיבת השבת. ואי אית ליה ריפתא דעירובא בצע עלה דהשתא מתעביד תרתי מצות ביה, ואין כאן משום מצות תבילות חבילות.

טו תנן בפרק אלו קשרים (ק"ג ע"א) מציעין את המטות כלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת. וכל שכן דאי מצע להו מערב שבת לשבת דשפיר טפי, כדתניא (שבת ק"ט ע"ב) ר' יוסי ב"ר יהודה אומר שני מלאכי השרת מלווים לו לאדם מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחנו ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבועלי הבאה כך ומלאך רע אומר אמן בעל כרחו ואם לא^{יה} מצא כך מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת הבאה כך ומלאך טוב אומר אמן בעל כרחו. ונהגינן לפרוס שתי מפות, כדפרישית בסדר ערבי פסחים (רס"י תקת).

טז אמר^{לי} ר' אלעזר לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית. ואמר רבי חנינא לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית, מלוגמא פת חמה בערב שבת מלוגמא חמין בערב שבת. ר' אבהו עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא הוה אכיל מיניה כולייאתא כי גדל אבימי בריה אמר ליה למה לך לאפסודי כולי האי נשבוק כולייאתא ממעלי שבתא שבקוה ואתא אריה ואכלה.

יז לא^{לי} יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא ולא הלביל בקולמוסו. ואין^{לי} פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר, ואפילו גבוה עשרה בתים זה על גב זה. וחד הוא דלא ליקרי אבל שנים קורין, ודוקא בענין אחד, ובמדורה אפילו עשרה בני אדם אסורים לקרות. ותינוקות אפילו כולה פרשה מסדרין

אורח חיים הלכות שבת רעמ רפא

שתיירי זתים קרד

באה"צ

למלטו אן : וכן מותר השמן שבגו שהדליקו בו באותו שבת אסור למלטו ולהסתפק ממנו באותו שבת ב] :
 ב נר זה שאמרנו שאסור למלטו אפי' לצורך גופו ולצורך מקומו אסור ג] ד ויש מי שהתיר ולא נראו דבריו (הגס) וי"א דמי שהיה אכזרי וסגר מאיס עליו מותר להזיחו דכיון לדידיה כגוף של רעי וכמהמיר לא כפסיד (ה) דן : ג ה למלטו נר ע"י שנותנים עליו לחם בשבת אסור ה] ואם נתן עליו הלחם מבע"י ו יש מי שמתיר למלטו בשבת ע"י לחם זה ון ואין לפסוק עליו ז] : ד : אם התנה מע"ש על נר זה שימלטנו משיכבה מותר למלטו אחר שכבה חן : ה ח נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה וילדה החיה ונתרפא החולה מותר למלטו אם כבה טן וה"ה למדליק בשבת בשוגג וכבה שבת למלטו י] : ו ט נר שלא הדליקו בו באותו שבת . אפי' הוא של חרם דמאים ואפי' הוא של נפט דמסריח מותר למלטו יא] דמוקצה מחמת מיאוס מותר יב] :
 ז : מנורה בין גדולה בין קטנה אם היא של פרקים אין למלטו אותה דחיישינן שמא תפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי יג] ל ואפי' אם אינה של פרקים אלא יש בה הריצים סביב ודומה לשל פרקים אסור למלטו יד] :
 רפ תשמיש המטה בשבת. וכו' ב"ס :

א א תשמיש המטה מתענוגי שבת הוא א] לפיכך עונת ת"ח הבריאים מליל שבת לליל שבת ב] : ב נ מותר לבעול לכתחלה בתולה בשבת ואין בו משום חובל ולא משום צער לה :

רפא שלא יברע בולך אנחנו מודים. וכו' ס"א :

א א אין לשחות בולך אנחנו מודים שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים (הגס) ומוסיגים שכשנה מאחרים לבה לב"ס משום דתמיד של ימות החול נאמר בבקר ואלל שבת נאמר וזיוס השבת דמשמע איחור (ה) א] ומוסיגים להכנות בזמירות של שבת כל מקום לפי מנהגו וככל דבר אס לא אמרו אין מחזירין אותו מלבד אס לא אמר לאל אשר שבת וכו' מחזירין דאמריק אין בנין בכלים (כמ"ס ס"י ש"ד ש"ה דכיו כעושה כלי מחוש (ט"ז) ואס דרכה להיות רפויס לגמרי שני אפי' להחזיר (כ"י רשב"א עס"י ש"ג ס"ו) : יד] גזירה משום של פרקים (לבוש) :
 סימן רפ כשריכה לישן קורא ק"ש על מטתו כשאר לילות (סס) : א] וא' מן החכמים נענה על שצ"טל פעם ח' עונתו מתחת שמשך בלימודו (כתובות פ' אעפ"י וכו'א טעור) : ב] ומוזהר לאכול שום או דברים המורכבים זרע צע"ס או צליל שבת (מ"א רש"ל) וקודם הלילה חייב להראות להבס וחיבה עם אשתו ואז"ל שלח ירגיל שום קטע ע"ש (פז"ק) :

סימן רפא א] אפי' דפסוק זה כפר' המוספין סס סיו נשמעין עם ההמוד ונקטרים עמו (מ"א ב' חוס' לבדך

סימן רעמ א] דכ"ס ס"ה אסור לטלטלו ומנו דאתקלאי לבה"ש אתקלאי לכולי יומא (מ"א) ואס יש אימת גוי מותר לטלטלו אחר שכבה (ש"ג) ולרש"י דוקא אס יש סגנה (מ"א) :
 ב] דכשעה שהיה דולק אסור לסתפק ממנו משום מצבה ומנו דאתקלאי וכו' (סס) : ג] דהא לכולהו טלטול אתקלאי לגופו ולמקומו (לבוש) : ד] שבר החומרא ולא אמרינן דמבטל עונג שבת בזה (כ"ל ועיין מ"א וט"ז) : ה] שלא התירו לטלטל ע"י כפר אלא צמת מפני כבודו ולא צדצר אחר (לבוש) :
 ו] ואומרים טעמא דכיון דנעשה סגר צמים לפיכך ולא יסור דהיינו הלחם והשמן שרי לטלטלו (סס) :
 ז] שהכנה יש לפקפק עליו אפי' לדברי המחזירים מפני שאין להסיר דבר כזה אלא כשדבר המותר הוא חשוב יותר וכאן אפשר לומר שהשמן חשוב לו יותר שעכשיו הוא לריך לו (סס) : ח] ול"ל כן סמוך לבה"ש (כ"י) וכיון שהתנה עליו והוא לא נאסר מלך עלמו אלא מלך השלשבת הדולק צו סיי כאלו לא הקלסו מעולם (לבוש) וכן המנהג וה"ס דמהני תנאי נכל מוקלס מחמת איסור לאחר שיעבור זמן איסורו (כ"י סס"י ש"ח ב' ר"ן) : ט] שהרי לא הוקלס מעולם דעיקר הדלקתו כדי לטלטלו כשצילס (כ"י) : י] ה"ס בזמיר שרי ללא מיקרי דחייב צידים אלא כ' הדליקו מע"ש (מ"א) : יא] דוקא לצורך גופו או מקומו (כמ"ס ס"י ש"ח ס"ג (סס) : יב] ודוקא כשיש תור' כלי עליו (סס) : יג] אפי' רפויס (ט"ז) ואס דרכה להיות רפויס לגמרי שני אפי' להחזיר (כ"י רשב"א עס"י ש"ג ס"ו) : יד] גזירה משום של פרקים (לבוש) :
 סימן רפ כשריכה לישן קורא ק"ש על מטתו כשאר לילות (סס) : א] וא' מן החכמים נענה על שצ"טל פעם ח' עונתו מתחת שמשך בלימודו (כתובות פ' אעפ"י וכו'א טעור) : ב] ומוזהר לאכול שום או דברים המורכבים זרע צע"ס או צליל שבת (מ"א רש"ל) וקודם הלילה חייב להראות להבס וחיבה עם אשתו ואז"ל שלח ירגיל שום קטע ע"ש (פז"ק) :

סימן רפא א] אפי' דפסוק זה כפר' המוספין סס סיו נשמעין עם ההמוד ונקטרים עמו (מ"א ב' חוס' לבדך

ב סס כתיב ורמב"ם פ"ה ג וכ"כ מדברי רמב"ם פ"ה ומדכ' ר"י ח"ב ומדברי הר"ש והג"א פ"ב דשבת ד מדכ' סס ואגור ב' ר' ישעיה ה הראש"ש סס ש"ס דשבת וכו' ז כ"ב ב' חכמי זרפת וריב"ש בשבוב ז ר"ן פ' בירה ורמב"ן ע"פ הידושי ורש"י בשמו' ה סס בשמו' ט שבת מ"ע כ"מ י סס קי"ז וכ"כ ב סס מ"ה מ"ז וכ"י יוחנן ל"ד הראש"ש והוא סס ל סס מ"ז (ה) מרד' ריש ב"ה א טור ב' רמב"ם פ"ל מה' דכ"ה ס"ב ב סס ז' א ר"י ספ"ה דכרכוז (ה) מרד' פ' ט"ב שושנת הבולך סה"ד ס"ו ט"ט והיו צעקה שבתות מצטנה אכל צעקה שבתות נחה אפי' ס"ס ס"ב קרוב לפתח וסמוך לו מותר ואף פלס"ב חכמי סרוס ל"ב (ח"ג ס"ו רש"י) (סס דלא כמ"א)

וכן היה עושה אדוני אבי הרא"ש וכו': כתב מהרש"ל (סס ו"ל) [ג] וכן היה עושה אדוני אבי ז"ל וכו'. הוא ז"ל כתב בתשובה ובמרדכי כתב טעם להפסיק מעט צניעות שלא לטעול ידיו מיד אחר ברכת המזון וכן ראיתי נוהגין להפסיק מעט בדברי תורה או בעיול קצת עכ"ל:

ד ורבינו תם הנהיג וכו'. כתב במרדכי פרק ערבי פסחים כאלו גזל קרובו הממס מפני שהם שומים כשהם רואים לחזור לדינם וכמו עוד שם היינו דוקא קרובי שמתאבל עליהם אבל מאחריני לא ורבינו יחיאל אמר ששמע שאין לרין לומר מלשמות אלא שנים עשר חדשים שהשמה עולה ויורדת בגוף אבל טפי לא והעולם נהגו לומר אף לאחר שנים עשר חדשים וכו' ורבינו משולם היה גורם במדרש שלו כל השומה צערב שנת צממנה וטעמא משום דעיפין מן הרין שסבלו כל השנוע ושומין ולכן היה מקפיד שלא לשמות צממנה צערב שנת עכ"ל. וז"ל דכיון דחשש סכנה הוא יש לומר בשניהם ודוקא בשומה מים ורבינו חס שהיה שומים מים אבל נמדימניו שכל שמייה הוא שכן אין כאן חשש סכנה: **ד** וכתב הרמב"ם שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. לכאורה נראה מדברי רבינו שהצין מלשון הרמב"ם שגם בסעודה שלישית יקדש על היין כמו צללה ובשחרית ולכן כתב דהרא"ש לא היה מברך על היין קודם כיון קידוש אבל כבר כתב בתשובת מהר"ם אלנקר (סי' קו) דלפי זה דעת הרמב"ם דלא כתב אלא לקבוע סעודה שלישית על היין וקציעות סעודה לחוד וקידוש לחוד וכ"כ צ"י ופשוט הוא ואין כאן מחלוקת:

[ב] (ב) ורבינו תם הנהיג שלא לצבור בין מנחה למעריב וכו'. כן כתבו המוספות (פסחים קה. ד"ה והנ"מ) והרא"ש (שם סי' יג) והמרדכי בפרק ערבי פסחים (לו סוף ע"ד) וכתבו שרבינו משולם השיב לו דהכי גרסינן במדרש כל השומה מים צערב שנת אבל בשנת לא הוזכר שם, וכן עמא דבר לאכול ולשפות צין מנחה למעריב וכן הסכימו הגהות (מיימוניות) בפרק ל' (אוח כ) וכתבו שכן היה נוהג ה"ר מאיר ז"ל, וכתבו עוד ההגהות שאפילו האוסרים זהו דוקא מן הגהר אבל מים שצביח מותר (א*) עכ"ל ומדעיהם נלמוד למה שכתב רבינו משולם דהכי גרסינן במדרש כל השומה מים צערב שנת דהיינו דוקא מן הנהר. מלאכי כחוב (פוק צו"מ מהר"ם וי"ל) בשם ספר אגודה (פסחים פ"י סוף פ"א) השומה מים צין השממות גזול קרובו ממס ויש מפרשים צין השממות של ערב שנת ויש מפרשים דוקא בשנים עשר חדשים ראשונים של אצו ולאמו (ב):

[ד] וכתב הרמב"ם שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'.

[ד] וכתב הרמב"ם שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'.

[ד] וכתב הרמב"ם שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'. וכתב הרמב"ם (סי' ק"ג) שגם בסעודה שלישית קובע על היין וכו'.

דרכי משה
(א*) וכ"ש שאר משקין דמותרים עכ"ל הגהות (מיימוניות שם דפוס קושטא סוף ה"א): (ב) וכן כתב המרדכי פרק ערבי פסחים (לו סוף ע"ד) בשם רבינו יחיאל ג: (ג) וכן הוא בהגהות מרדכי דשבת דף ק"פ ע"ד ד' ובהגהות מיימוניות פרק ל' (אוח כ). וכתב האגור (ט"ו חג) דכן המנהג באשכנז וצרפת:

פרישה
עיקר וכן נהג מהר"ם. וכתבו עוד שדוקא מן הנהר אסור לשמות צין השממות אבל מים שצביח וכל שכן שאר משקים מותרין. וכתבו באגודה היינו דוקא בשנים עשר חדשים הראשונים של אצו ולאמו. ורבינו משולם השיב לרבינו חס דהכי גרסינן במדרש כל השומה מים צערב שנת אבל בשנת לא הוזכר שם: (יא) שגם בסעודה שלישית קובע על היין, וז"ל (צ"י) ולאמת שאין לשון הרמב"ם מוציא שרין לקדש בסעודה שלישית דקובע על היין איכא לפירושי דהיינו לומר שישתה יין בסעודה עכ"ל:

הגהות והערות
ב) בדפוסים מנוסחה ושאלוניקי נוסף כאן: ושמעתי כי הטעם הוא לפי שהמים צריכין במצואי שבת כדי לכבות האש מן הניהום כשמורידין בו הרשעים במצואי שבת ואם היה שומה כאלו גזול את הממס: ג) ועיי"ש דלאו דוקא אביו ואמו אלא היה כל קרוביו שמתאבל עליהם, וכן מבואר בשבלי הלקט סי' קכ"ז ובספר תניא סי' כ', ועיי' מרוק כ"ב ע"ב על כל הממס כולן וכו' לאחר ל' יום, על אביו ועל אמו לאחר י"ב חודש עיי"ש: ד) עיין הגהות מרדכי ס"ט ח"ט, דף פ"א ע"ג: ה) הכולנה להר"ם מרונבורק אשר רבינו יוחנן מביאו הרבה פעמים בכינוי "הרמ"ה", ועיין זה במצא בשמו של המרדכי בתשובת קטן סי' י"ט ובמרדכי ובשו"ת הרשב"א המובא בכ"י כאן: ו) בשבלי הלקט שם אתא בזה"ל: ונזרי ה"ר מאיר נ"ו היה מקדש בסעודה וכו', ואין

קבוצות שאין לשון הרמזים מנואר שצריך לקדש בעבודה שלישית ה' וי"ש ויש אומרים שיכוף להשלים סעודה שלישית במיני דקוצע על היין שכתב איכא לפרושי דיינו לומר שיסתה יין בעבודתו. תרגימא וכו'. איכא למידק הלא צירושלמי וצמחילתא אמרו וכיון שכל הפוסקים סוברים דאין צריך לקדש וגם לשון הרמזים אינו מנואר שצריך לקדש אין מקדשין, ומכל מקום המקדש לא הפסיד כיון שאפשר לפרש דצרי הרמזים שמצריך לקדש וכמו שנתראה שפירש רבינו יכול לומר כהרמזים אני נוהג וכיון דגם לשאר הפוסקים אין איסור בדבר אין מוחין בידו: [בדק הבית] אחר כך ראיתי להרמב"ם שכתב בפרק (ט) [ב"ט] (ה"י) ומצוה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה שניה, משמע מדבריו שבסעודה שלישית אין מצוה לברך על היין קודם שיסעוד ומכל מקום הרוצה לעשות כן אין מוחין בידו ועד כאן:] וצ"ע צ"ע על שמי ככרות כחז בשנלי הלקט (ס) בשם ה"ר בנימין דליכא קפידא לצווע על שמי ככרות דמאיכא לפינן (שמי ק"י:) ליה [מנדכתינן] (שמות טו כג) לקטו לחם משנה שני העומר כיון שאכלו סעודת שחרית לא היה להם משנה צהריים והמקפיד צוה שכרו אלו ופעולתו לפניו עכ"ל, אבל הגהות (מיימוניות) פרק ל' (א"ח ט) והמרדכי פרק כל כתבי (שס) ורבינו ירוחם חלק א' (ס"ה ע"ג) ומחזיקים (השני"א המיוחסות) להרמזין סימן ר"י כתבו שגם בעבודה שלישית צריך לחם משנה וכן כתב הרב המגיד (שס ה"ט) בשם גאון שכל זמן שהוא סועד צעמם צריך לצווע על שמי ככרות (ד): ואיתא במכילתא דבסעודה שלישית צריך לפחות כבר אחד שלם וכו'.

קודם משום דאיתקש יום ללילה לענין קידוש מזה לילה סגי בחד זימנא אף ביום נמי סגי בחד זימנא אבל היה בוצע על שתי ככרות [ז"ל] ואיתא בירושלמי במכילתא [ח] דבסעודה שלישית צריך לפחות כבר אחד שלם משום דביום ששי ירד לכל אחד שני עמרים ומכל עומר עשו שתי ככרות הרי ארבע לשני עמרים אבל אחד בערב שבת ואחד בליל שבת ואחד בבוקר (י"ג) הרי נשאר לו אחד שלם לסעודה שלישית [ה] ויש אומרים שיכול להשלים סעודה שלישית (י"ג) במיני תרגימא פירוש מאכל העשוי מחמשת מיני דגן כדאמרין גבי סוכה לרבי אליעזר שצריך ארבע עשרה סעודות בסוכה ואם השלים במיני תרגימא יצא. ור"י היה אומר כיון דילפינן (שבת ק"ז:) שלש סעודות משלש פעמים היום דכתבי גבי מן צריך לעשותה בפת י"א:

והנהגה לשם סעודה שלישית, ועיין לקמן בסימן תמ"ד (פ"ג):

ומחלה לשם סעודה שלישית, ועיין לקמן בסימן תמ"ד (פ"ג):

והנהגה לשם סעודה שלישית, ועיין לקמן בסימן תמ"ד (פ"ג):

[ה] ויש אומרים שיכוף להשלים סעודה שלישית במיני תרגימא. כן כתב הר"ן בפרק כל כתבי (מד. ד"ה ואיכא) שיש אומרים כן ושהצ"ח ראה מפרק הישן (ט"ו טו.) וכן כתב ה"ר יונה בפרק שלשה שאכלו (בכרות לו: ד"ה צ"ח) בשם רבינו גרש"מ, והתוספות (ט"ו טו.) ד"ה נמי והר"ש בפרק הישן (פ"א יג) ובפרק צמח דיומא (ע"ט: חו"ס ד"ה מ"י) דחו לריתם וכן כתבו הגהות (מיימוניות) בפרק ל' (א"ח ו'), והמרדכי בפרק כל כתבי (שס) כתב שמי הככרות ולא הכריע, וסמ"ג כתב בסימן כ"ז (עשין, קט ע"ד) דצ"ל שלש סעודות צריך פת: ובימי תרגימא. כתב הר"ן בפרק כל כתבי (שס) שהם פירות וכן פירש רש"י בפרק הישן (ט"ו טו.) ד"ה נמי תרגימא, אבל התוספות כתבו שם ובפרק צמח דיומא (שס) שהם כמו בשר ודגים וכיוצא בדברים שגלפתיים בהם אם הפת. וכתבו עוד ואפילו אי היה אמרינן דנפיק בשלש סעודות נמי תרגימא כמו גבי סוכה מכל מקום בפירי לא נפיק דלא מהני נמי בסוכה (ה). וכתב עוד הר"ש בפרק הישן (שס) דבסעודת פת כ"ל מצריך (בכרות ס"ד ה"ד) תניא הציאו לפניו מיני תרגימא מנכר עליו בורא מיני מוונת ומשמע דמיני תרגימא היינו מאכל שעשוי מחמשת מינים ואפשר שהוא חסוד יותר מנכר וגבינה עכ"ל וכן כתבו הגהות (מיימוניות) בפרק ל' (שס), וסמך רבינו על פירוש זה משום דמשמע כן בתוספתא. ורבינו ירוחם חלק א' (שס) כתב דמיני תרגימא הם פירות וגם ה"ר יונה בפרק שלשה שאכלו (שס) כתב דבעבודה שלישית נפטר באכילת פירות וכן כתבו בשנלי הלקט (ס"ג) שהיה ר"י צ"ר יהודה נוהג להשלים סעודה שלישית במיני פירות וה"ר יהודה מקפיד במיני פירות של צעמם מינים עכ"ל:

[ו] כתבו הר"ן (שמי מד. ד"ה וכתב) והמרדכי בפרק כל כתבי (שס) (ו) בשם רבינו ח' דנשים חייבות בשלש סעודות וכן נמי לצווע על שמי ככרות שאף הן היו נגם המון וכתב הר"ן ואין לומר שצ"ל מעשה שבת איש ואשה שוין וכן כתבו בשנלי הלקט (ס"ג) דנשים חייבות משום דעל כולם הוא אומר (שמות טו כה) אללוהו היום וצ"ל נשים צ"ל נשים נתרצו באכילה זו וכן מוכיח בפרק אע"פ (מנחות מד ע"ג) גבי משרה אשתו על ידי שליח:

דרכי משה

(ד) וכן כתב אבודרהם (ד"ה שלש סעודות, ע' קפ"ב): (ה) וכתב מהרי"ל בהל' פסח (מנהגים ה"י שבת הגדול וערב פסח ס"ח טו) דבערב פסח שחל להיות בשבת יש לסמוך אמאן דאמר דיוצאין בפירות ועושין אותה בפירות: (ו) ובמרדכי פרק קמא דמגילה (ע"ד) (ס"י חש"פ):

פרישה

הכי גרסינן ואיתא במכילתא דבסעודה שלישית וכו'. ולא כמ"ש בספרים אחרים ואיתא צירושלמי וצמחילתא וכו': (י"ג) הרי נשאר לו אחד שלם לסעודה שלישית. ומכל מקום לא קשיא מידי להנהיג לצווע על שמי ככרות ד"ל דאין צ"ע על שמי ככרות רק לומר נ"מ, דהא צ"ל נפיק שבת וצמחילתא נמי אין צ"ע על שמי ככרות אלא משום זכר נס צמחלא, ה"ה גבי סעודה שלישית: (י"ג) במיני תרגימא. יש מפרשים שהוא כל דבר שגלפתיין בו אם הפת כנו בשר ודגים ויש אומרים שהוא פירות ויוצאין בו צ"ע:

הגהות והערות

הכוונה להמהר"ם ב"ר ברוך מרוטנבורק, אלא לה"ר מאיר ב"ר משה רבו של בעל שבלי הלקט. וכן כתב במחזיק ברכה כאן אות ו': [ז] בדפוס מנטובה ושאלוניקי נוסף כאן: וכן היה עושה מהר"ם, והוא כמו שהביא גם הב"י כאן מנהג המהר"ם: [ח] בכמה דפו"י ליתא לחיבת "בירושלמי", ובטור של הב"ח איתא "בירושלמי ובמכילתא", וכן הגיה, במר"ק, אבל בירושלמי ובמכילתא שלפנינו לא נמצא ענין זה, ועיין פרישה כאן סק"א: [ט] תוס' פסחים ק"א ע"א ד"ה טעמו וספר הישר לר"ת תשובות ס"י ס"ט אות ר' וס"י ע' אות ר': [י] בספר הישר הנ"ל באות ט', ועיין מה שהאר"ן במחזיק ברכה כאן אות ז' בכיורו שיטת הראשונים בד"ץ זה: [יא] בדפוס מנטובה ושאלוניקי נוסף כאן: ובתשב"ץ (קטן ס"י כ"ג כ"ד) כתב מהר"ם בשם דוד ר' נתן שיש תרומם

יבנה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה וכו'... וזו היא הנהגת רבותינו ז"ל... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

ואינו מקדש על היין אחר שנטל ידיו לסעודה ומצוה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה שניה. וזה הוא הנקרא קידושא רבא.

פרי הגפן לבד ושותה ואחר כך יטול ידיו ויסעוד. ואסור לו לאדם שיטעום כלום בקודם סעודה: יא יטול ידיו לקדש על [ה] הכוס ערב שבת במבועד יום אף על פי שלא נכנסה השבת. וכן מבדיל על הכוס במבועד יום אף על פי שעדין היא שבת. שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויצאתו בין קודם לשעה זו במעט: יב יהא כותף אוכל ערב שבת וקדש עליו היום והוא בתוך הסעודה [ה] פורס מפה על השולחן ומקדש וגומר סעודתו ואחר כך מברך ברכת המזון. היה אוכל בשבת ויצא [ה] ומברך ברכת המזון על הכוס ואחר כך מבדיל עליו.

הנהגת הראב"ד... ה"א אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיקדש... ה"ב אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיסעוד סעודה שניה... ה"ג אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיסעוד סעודה שניה... ה"ד אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיסעוד סעודה שניה...

הנהגות בייחודיות... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

מגיד עזר... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

מקורות ובייחודים... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

הנהגות הראב"ד... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

הנהגות הראב"ד... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

הנהגות הראב"ד... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון... וכן נראה שיש להקדים את הקידוש על היין לפני הקידוש על המזון...

גמ' קיד' א

למן כראשונות ובאנפי נפשה כתבא רחמנא ולא לתשלומי. ויש בתוספות שמביאי ראייה לזה מדחזינן במתני' דמציל מזון שלש סעודות, שלישיית כמו לראשונות ממש, ויש דוחים דלאו משום דתהוי חיוב פת בשלישיית אלא כיון דרגילי אינשי בהכי התירו להציל גם לזו כיון דבהתירא טרת. ויותר יש להביא ראייה מהא דאמר' בכתובות¹¹⁸ בענין המשרה את אשתו על ידי שליש שנותן לה פת לשלש סעודות של שבת, ואי לאו דחובה לאכול פת ולבצוע על שתי ככרות¹¹⁹. [אבל לקדש על היין יש אומרי' שאינו חובה, דהא שורת הדין בקדוש לילה הוה סגי כדי לקדש היום בכניסתו, אלא משום דכבוד יום לחוד וכבוד לילה לחוד אמרו רבנן לקדש גם על המס¹²⁰ קידושא (הכא) רבא מיהת, אבל בסעודה שלישיית למה לן קדושא אחרינא. ומיהו כיון דליכא אלא בורא פרי הגפן טוב הוא שיברך על היין קודם סעודה לצאת ידי ספק¹²¹, ואין בזה חשש ברכה לבטלה] דהא סתמא לא סגיאל דלא שתי חמרא בתוך הסעודה והוה בעי לברוכי עלה, והוא נפטר עתה במה שבירך קודם סעודה דיין דלפני המזון פוטר הוא יין שבתוך המזון כדכתיבנא בדוכתא¹²² בס"ד.

[קית,א] והא מדקתני סופא וכו'. וה"ה דיכיל לאקשווי דאם מתני' כר' חידקא אמאי לא אדכר סעודה רביעית כמו במשנתנו, אלא דניחא ליה לאתויי מסיפא דמפרש בהדיא שלש סעו' ותו לא.

הא מני ר' עקיבא היא. פי' ואתיא אפי' לר' חדקא דסבר לה כר' עקי' דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ואע"ג דמודה ר' עקיבא

שהיה כפול. וכיון דכן ה"ה ליום טוב¹⁰⁵, חוץ מליילי פסח דאתאי לחם עוני וגר(ני) עתא לחדא כדאית' בפרק שלשה שאכלו¹⁰⁶.

ר' זירא בצע אכולה שירותיה. פרש"י ז"ל¹⁰⁷ שהיה בוצע חתיכ' גדולה כדי כל אכילתו. ולא נהירא, חדא דאין זה מענין שמועתה דאיירי בבציעה על שתי ככרות, ותו דהא לא מחזי כרעב[ת]נותא אלא עין יפה, וכדאמר' התם¹⁰⁸ בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה¹⁰⁹. ותו דלישנא דאכולה שירותיה דגרסי' בנוסחי עתיקי לא דייק שפיר להאי פירושא¹¹⁰, אלא דאיפשר שהוא ז"ל גורס בצע לכוליה שירותיה כדאיתא במקצת נוסחי¹¹¹. לפיכך פי'¹¹² שהיה בוצע כל הככרות שהיו נתונות בשולחן, ומשום דאמר' דרב כהנא הוה נקיט תרתי ובצע תדא קאמר הכא דר' זירא בצע אכלהו ככרות דמנחי קמיה, (ולאו דבצע להו אלא דנקיט לכולהו ובצע תדא מינייהו)¹¹³ והיינו דקאמר דהא מחזי רעבתן. ומהדרי' דכיון דשאר יומי לא עביד והשתא עביד לא מחזי רעבתן אלא כעין יפה וכמראה ריבוי טובה.

כד מקלע להו ככר דעירובא שרו עלה אמרי כיון דאתעבידא כי' תדא מצוה געביד מצוה אחרית¹¹⁴. וה"ה לככר שכבר (בצוע) [ברכין עליו בסעודה אחת שמצוה לבצוע עליו בסעודה שניה אם הוא עדין שלם, וכן כל כיוצא בזה.

ושניהם מקרא אחד דרשו ויאמר משה אכלו¹¹⁵ היום וכו'. פי' דכתב רחמנא תלת היום לרמוז על ג' סעודות. וכיון דכן ש"מ דכולהו כי הדדי נינהו דבעי בהו פת ולבצוע על שתי ככרות, ודלא כמאן דאמר¹¹⁶ שיוצא בסעודה שלישיית כמיני תרגמה, והא¹¹⁷ ליחא, דאף שלישיית זכר

סקיד. 113 התיבות שבמוסגר ט"ס. ואולי חסר כאן. וצ"ב. 114 לפני בשנויים, עיי"ש. 115 צ"ל כלפני: אכלוהו. 116 דעה זו הובאה בשם י"א ברמב"ן רשב"א ר"ן וטור סי' רצא, ועיי' בב"י שם. 117 נדצ"ל: דהא. 118 סד, ב. 119 חסר הסיום והכוונה ברורה (ועיי' רשב"א). וע"ע טור ב"י ושו"ע סי' רצא ס"ה. 120 צ"ל: היין. 121 עיי' רמב"ם פ"ל ה"ט, שו"ת הרשב"א ח"ו סי' שנו וסי' חקל, שו"ת הרדב"ז ב' אלפים קד טור וכו' סי' רצא ושו"ע שם ס"ד. 122 ברכות מב, ב ד"ה ואמר' והלי ברכות פ"ג ה"ו. 1 פסחים קיב, א ועיי' רא"ה כשיטה לר"ן. 2 וכ"כ כשיטה לר"ן, ועיי"ש. 3 כג'

105 דביר"ט גמי לא ירד מן כדאיתא כמכילתא פ' בשלח (ור' גם חוס' עירובין לחב, ד"ה ואין), וכ"פ הרי"ף בפ' ערבי פסחים הרמב"ם בפ"ל ה"ט והשו"ע סי' תקכ"ט ס"א. 106 צ"ל: כיצד מברכין (ברכות לט, ב) עיי"ש וברמב"ם פ"ח מהל' חמץ ה"ו. 107 ד"ה בצע ובכרות שם ד"ה אכולה. 108 מו, א. 109 וכ"כ הרשב"א כאן ובחי' לברכות שם. 110 כ"כ הרשב"א בכרכות שם, ור' גם ביהגרא סי' רעד ס"א. 111 עיי' דק"ס ברכות שם אות ס דכתי"פ הגי': בצע כולי שירותיה. 112 חסר כאן. כ"פ רה"ג (ברשב"א ברכות שם) והרשב"א בחי' כאן ובכרכות שם, ור' גם ב"י וכ"כ סי' רעד, ביהגרא ומ"ב שם